

Приет от Общински съвет - Разград с Решение №237 по Протокол №19
от 02.03.2021 г. на Общински съвет - Разград

А Н А Л И З

на потребностите от подкрепа за личностно развитие на

децата и учениците в община РАЗГРАД

(по чл. 196, ал. 3 на Закона за предучилищно и училищно образование)

Съдържание

I. Въведение.....	3
II. Състояние и предизвикателства	5
1. Обща картина на образователната система в община Разград. Общинска мрежа от детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие за периода 2019/2020 – 2020/2021 г.	5
Демографска картина и тенденции	5
Общинска образователна инфраструктура. Брой групи, паралелки, деца, ученици, педагогически и непедagogически персонал по видове образователни институции	6
2. Деца и ученици.....	11
2.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и хронични заболявания	11
2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.....	12
2.3. Деца и ученици с изявиени дарби.....	16
3. Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.....	16
3.1. Дейности на образователните институции и общинска администрация в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.....	17
3.2. Дейности на Центрове за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците.....	40
3.3. Дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците.....	43
III. SWOT анализ. Силни и слаби страни. Възможности и заплахи.....	48
IV. Обобщение и изводи от анализа.....	50
V. Заключение.....	50

I. Въведение

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците е регламентирана в Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) и Наредбата за приобщаващото образование на Министерство на образованието и науката (МОН).

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (обща и допълнителна), която образователните институции (детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие) в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват, е неразделна част от самостоятелно разработени и прилагани цялостни политики, чиито основни принципи са:

- изграждане на позитивен организационен климат, което изисква създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование;
- утвърждаване на позитивна дисциплина, основана на мерки и подходи, гарантиращи изслушване на детето и ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите, превенция на обучителните трудности и ранното оценяване на риска от тях;
- развитие на училищната общност;

Съгласно чл. 176 на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) и чл.4, ал.2 от Наредбата за приобщаващото образование на МОН, общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици и цели да осигури:

- съответствие с индивидуалните им потребности;
- подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им;
- осъществяване на подкрепата за детето и ученика най - близко до мястото, където живее и учи.

В съответствие с постановката на чл. 174, ал. 1 от ЗПУО, осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата трябва да се осъществява съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Важно условие за постигането на целите, принципите и приоритетите е разгръщане потенциала на всички участници в процеса - деца, ученици, родители, институции, гражданско общество. Взаимодействие на институциите, ефективните канали за комуникация с родители и граждани са основен фактор за осъществяването на целите на образованието за подготовката на изградени, самостоятелни, конкурентно способни личности, чрез развиване на компетентности, необходими на децата и учениците в съвременното общество.

В раздел II – Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, чл. 177, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищно образование подкрепата за личностно развитие е определена като обща и допълнителна.

Общата подкрепа по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО включва :

- Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
- Допълнително обучение по учебни предмети;
- Допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
- Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
- Консултации по учебни предмети;
- Кариерно ориентиране на учениците;
- Занимания по интереси;
- Библиотечно-информационно обслужване;
- Грижа за здравето;
- Осигуряване на общежитие;
- Поощряване с морални и материални награди;
- Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
- Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
- Логопедична работа.

Допълнителната подкрепа по чл. 187 от ЗПУО осигурява на децата и учениците от уязвимите групи равни възможности за личностно развитие, чрез:

- Работа с дете и ученик по конкретен случай;
- Психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация,

рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;

- Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- Ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изяви дарби и с хронични заболявания.

Изпълнението на Закона за предучилищното и училищно образование и изготвянето на областна и общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за периода 2021 – 2022 г. създава необходимост от анализ на настоящата ситуация и на потребностите от подкрепа на личностното развитие на децата и учениците от община Разград.

Целите, които си поставя настоящият анализ, са:

1. Оценка на настоящата ситуация на образователната система в община Разград.
2. Осигурената подкрепа на интелектуалното, емоционалното, духовното, нравственото и физическото развитие в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите, както и за съхраняване и утвърждаване на националната идентичност, човешките права и свободи, принципите на демокрация и отговорно гражданско поведение.
3. Осъществени дейности за насърчаване, развитие и реализация на заложбите и способностите.
4. Утвърдени училищни политики за формиране на толерантност и уважение към личността и обществото.
5. Осъществени дейности за познаване на националните, европейските и световни културни традиции и ценности.

Целите на настоящия анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие съответстват на основните приоритети и принципи, заложи в Закона за предучилищното и училищно образование. Първостепенен национален приоритет е образованието на нацията на базата на единна национална политика за осигуряване правото на равен достъп на децата и учениците до качествено образование, ефективност и иновативност на прилаганите практики и подходи.

В този смисъл настоящият анализ насочва вниманието към приобщаващото образование, неговите цели и принципи.

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Периодът, който обхваща анализът, е 2 години – 2019 г. и 2020 г.

За разработването на този Анализ за потребностите със заповед на Кмета на Община Разград е създадена работна група, в чийто състав са включени представители на Общинска администрация, РУО на МОН, гр. Разград, РЗИ, гр. Разград, Дирекция „Социално подпомагане“, гр. Разград, Регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища“, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, гр. Разград, образователни институции и НПО.

Анализът е продукт на съвместните усилия на работна група и организации, участвали в проучването - детски градини, общински и държавни училища, ЦПЛР, РЦПППО, културни институции, специализирани институции за работа с деца и ученици, доставчици на социални услуги.

Използвани са анализи, доклади и стратегически документи на национално, регионално и местно ниво, статистически бази-данни на общинска администрация и институции, имащи отношение към осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Обхват на анализа: Анализът включва актуална информация за детските градини, училищата и центровете за подкрепа на личностното развитие, функциониращи на територията на общината, както и организирани към момента дейности, подкрепящи обучението и възпитанието на децата и учениците, дейности за развитие на техните интереси и способности в областта на науките, технологиите, изкуството и спорта, ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности, педагогическа и психологическа подкрепа и др., демографски тенденции,

настояща ситуация и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие. В географско отношение обхватът на проучването покрива всички населени места на територията на община Разград.

Използваните **методи за събиране на информация** са:

- Документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи на национално, регионално и местно ниво;
- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинската администрация и институции, имащи отношение към осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
- Събиране на допълнителна статистическа информация и данни от Националния статистически институт.

Анализът се основава и на приоритетите, целите и стандартите, заложи в следните стратегически документи:

Закон за здравето;

Закон за закрила на детето;

Закон за защита от дискриминация;

Закон за предучилищното и училищното образование;

Национална стратегия за учене през целия живот 2014 - 2020 г.;

Национална стратегия за насърчване и повишаване на грамотността (2014 – 2020);

Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020 г.);

Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014 - 2020 г.);

Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015-2020 г.);

Наредба за приобщаващото образование;

Общински план за развитие на община Разград;

Общинска програма за закрила на детето;

Общински план за интеграция на ромите и други лица в неравностойно положение в община Разград (2020 - 2021 г.);

Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград (2019 – 2020 г.);

Стратегия за развитие на предучилищното и училищното образование в община Разград 2020 – 2024 г.

II. Състояние и предизвикателства

1. Обща картина на образователната система в община Разград. Общинска мрежа от детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие за периода 2019/2020 – 2020/2021.

Демографска картина и тенденции

Община Разград се намира в централната част на Североизточна България в източната част на Дунавската хълмиста равнина. През административния център на общината минават първокласният път Русе - Варна и железопътна линия, която е важна връзка между пристанището на река Дунав в гр. Русе и черноморското пристанище в гр. Варна. Общинският център - гр. Разград е разположен по протежение на река Бели Лом и по северния склон на Разградските височини.

Селищната мрежа в Община Разград включва 22 населени места, в т.ч. 1 град – гр. Разград и 21 села. Град Разград е областен и общински административен, важен икономически и културен център. Община Разград граничи с общините Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Попово, Цар Калоян и Ветово. Сред съседните общини Община Разград заема първо място по население, а по територия е на второ място след Община Попово.

По данни на Национален регистър на населението общият брой на населението по постоянен адрес (ПА) в община Разград към **31.12.2018 г.** е 66 183 души, а по настоящ адрес (НА) са 53 115 души, от които в град Разград по ПА – 42 199 души, по НА – 34 457 души. В селата по ПА са 23 984 души, а по НА са 18 658 души. Към **31.12.2019** година населението на общината по ПА е 66 007

души, а по НА е 52 950 души. В град Разград по ПА са 42 041 души, по НА – 34 341 души. В селата по постоянен адрес - 23 966 души, а по настоящ адрес - 18 609 души. **Към 31.12.2020 г.** населението в община Разград по постоянен адрес е 65 463 души, а по настоящ адрес – 52 470 души. Съответно в град Разград по ПА са 41 614 души, а по НА – 33 448.

От посочените данни се вижда, че населението през последните три години намалява с изключение на това в селата по настоящ адрес през 2020 година, което се дължи на въведените противоепидемични мерки, свързани с разпространението на COVID-19 в страната.

Намаляването на адресно регистрираните по ПА и НА лица в община Разград показва активен процес на скрита и явна миграция и движение на населението в други населени места в страната и извън страната. Увеличават се гражданите с постоянен адрес в общината, които живеят в други населени места.

Данните от НСИ (Национален социологически институт) за механичното движение на населението през 2018 г. и 2019 г. по области, общини и пол показват за община Разград, че в община Разград са заселени 1 068 души, а са изселени 1 145 души или механичният прираст е минус 77. През 2019 година заселени са 1 238 души, а са се изселили 1 473 души, като механичният прираст е минус 235 души.

Сравнителният анализ на данните от горепосочените данни за населението на община Разград за периода 2018 г. – 2020 г. показва явна тенденция на намаляване на броя на жителите в общината. Протича процес на намаляване на хората в трудоспособна възраст, а оттам и намаляване на броя на децата, живеещи на територията на общината. Това се дължи на емиграционните и имиграционните процеси, протичащи в общината, както и на намаления естествен прираст на населението, видно от данните в *Таблица 1* и *Таблица 2*.

Таблица 1

ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРЕЗ 2018 Г. ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И ПОЛ

Общини	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград	396	207	189	768	390	378	-372	-183	-189

Таблица 2

ЕСТЕСТВЕНО ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРЕЗ 2019 Г. ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И ПОЛ

Общини	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград	380	187	193	704	369	335	-324	-182	-142

Негативните демографски процеси в община Разград оказват непосредствено влияние върху образователната система. Те водят до намаляване броя на децата и учениците в образователните институции и до необходимостта от реорганизация на групите, паралелките и педагогическия състав и оптимизиране на предучилищната и училищната мрежа, за да може да се осигури равен достъп до качествено образование на всички деца и ученици от община Разград.

Трайна тенденция в национален мащаб, която се проектира и в община Разград, е повишане на средната възраст на педагогическия персонал в институциите от предучилищното и училищното образование и поэтапното пенсиониране на значителна част от учителите. Същевременно е нисък процентът на младите специалисти, които започват работа в образователните институции.

Общинска образователна инфраструктура. Брой групи, паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически персонал по видове образователни институции

Анализът на актуалното състояние на предучилищното и училищното образование в община Разград извежда осигуряването на равен достъп до образование като основна цел на общинската образователната политика.

В обхвата на политиката на Община Разград в сферата на образованието попада осигуряването на качествена образователна инфраструктура. Последната включва институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование – ясли, детски градини, различни видове училища и центрове за подкрепа за личностно развитие.

През 2019/2020 г. на територията на община Разград функционират 2 ясли, 20 детски градини, които са на целодневно обучение, като 10 от тях са в гр. Разград и 12 – в селата на територията на общината; 21 училища, от които 16 са общински. От 16-те общински училища - 11 са основни, като 5 са в гр. Разград и 10 - в други населени места на общината. Средните общински училища са пет: 2 профилирани гимназии – ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф” - с „чуждоезиков” профил и ППМГ „Акад. Н. Обрешков” - с профил „природоматематически”; Спортно училище; Средно училище „Христо Ботев” и 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”.

Всички професионални гимназии подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини.

Всички училища са на едносменен режим на обучение.

През учебната 2020/2021 година с Решение № 584 от 20.08.2020 г. на Министерски съвет е приет *Списък на иновативните училища в страната*, в който са включени 7 училища от община Разград - ОУ „Васил Левски“, ОУ „Ив. С. Тургенев“, ОУ „Отец Паисий“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ПГХТБТ „Мария Кюри“, НПТГ „Шандор Петьофи” и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“.

Таблица 3: Структура на мрежата от училища и детски градини на територията на община Разград през учебната 2020/2021 година.

Общ брой училища	Общински училища					Държавни училища	Общински детски градини
21	11 основни	2 профилирани гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професионална гимназия	5 професионални гимназии	20

През 2019/2020 г. за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в три центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР - Център за работа с деца (ЦРД), ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ), ЦПЛР - Ученическа спортна школа (УСШ).

През 2020 г. в общинските детски градини, училища и ЦПЛР, предвид създадената епидемиологична обстановка в страната, свързана с разпространението на COVID-19 и издадените заповеди от Министерството на здравеопазването и Министерството на образованието и науката, образователно-възпитателният процес се осъществи предимно в електронна среда, а при възможност и в присъствена такава. Поради сложната извънредна обстановка педагогическите специалисти в училищата, детските градини и ЦПЛР бяха принудени да приложат по-гъвкави иновативни и творчески решения и да използват интерактивни подходи в обучението във връзка с това бяха въведени и промени в нормативната уредба на МОН за обучение в електронна среда.

За учениците от други общини, предпочели средните училища на община Разград, се предлагат добри условия за живот и възпитание в **Центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие**, с капацитет 500 места. Към 01.12.2020 г. в него са настанени в 11 групи 265 ученици, осъществяващи образованието си в гр. Разград.

В община Разград функционират и **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и Филиал към Русенски университет „Ангел Кънчев” – Русе**.

Предучилищно образование

В град Разград функционират две общински детски ясли с утвърдени традиции в отглеждането и възпитанието на деца до 3 годишна възраст - Детска ясла „Звездици” и Детска ясла „Слънчево детство”. Съществуват и 3 яслени групи, които са разкрити към ДГ № 6 „Шестте ястребинчета”, гр. Разград; ДГ № 11 „Детелина”, гр. Разград и ДГ „Осми март”, с. Дянково с основна задача подпомагане на семействата при отглеждане и възпитание на децата в ранна детска възраст.

Броят на детските ясли в община Разград остава стабилен през последните години. Налице е намаляване на броя на децата в тях.

Таблица 4: Детски ясли и брой деца в детските ясли в община Разград за периода 2019 – 2020 г.

Показатели	Година	
	2019	2020
Детски ясли - общо	2	2
места	144	144
Деца - общо	145	116

Детски градини

През 2019/2020 година на територията на община Разград функционират 20 детски градини, в които като институции от системата на предучилищното и училищното образование, се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование и ЗПУО. 10 от детските градини се намират в селата на община Разград. 10 детски градини са в град Разград. От общо 22-те населени места в община Разград в дванадесет няма детски градини (в с. Радинград, с. Черковна, с. Просторно, с. Пороище, с. Ушинци, с. Побит камък, с. Недоклан, с. Балкански, с. Дряновец, с. Липник, с. Островче и с. Осенец.).

С Решение № 856 от 26 ноември 2020 г. на Министерски съвет е приет **Списък на средишните детски градини и училища в Република България**, в който са включени 1 детска градина и 7 училища в община Разград – ДГ „Здравец“, с. Гецово, ОУ „Отец Паисий, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград, ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец, ОУ „Кирил и Методий“, с. Киченица.

В началото на учебната 2019/2020 година в детските градини на територията на община Разград са обхванати общо 1 583 деца в 70 целодневни групи, 7 деца в задължителна предучилищна възраст в 1 целодневна подготвителна група в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград и 20 деца - в 1 полудневна група в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец.

Към 01.12.2019 г. по данни от НЕИСПУО в детските градини и училища се отглеждат, възпитават и обучават **1 619** деца, от които 1 531 деца са в 67 целодневни групи в детските градини, 11 деца - в 1 целодневна група в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 22 деца - в 1 полудневна група в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, 55 деца – в 3 яслени групи към детски градини, а децата в предучилищна възраст са 746.

В началото на учебната 2020/2021 година в детските градини са обхванати общо **1 510** деца в 67 целодневни групи, 12 деца - в 1 целодневна група в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 24 деца - в 1 полудневна група в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, 56 деца – в 3 яслени групи към ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, ДГ № 11 „Детелина“ и ДГ „Осми март“, с. Дянково, а децата в задължителна предучилищна възраст са 750. Към 01.12.2020 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) в детските градини на територията на община Разград се обучават **1 515 деца в 65 целодневни групи, 3 яслени групи с 56 деца, 1 полудневна група** в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец с 24 деца, 1 целодневна група в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград с 12 деца или общо 1 607 деца в предучилищното образование.

Със 104 са намалели децата в детските градини и подготвителните групи в училища през учебната 2020/2021 година в сравнение с изминалата учебна 2019/2020 година.

Броят и капацитетът на детските градини в общината и териториалното им разпределение, както педагогическият и непедагогическият персонал в тях са функция от броя на децата от 2 до 6 - годишна възраст.

Таблица 5: Брой групи, деца, педагогически и непедагогически персонал в детските градини и подготвителни групи в училищата

2019/2020					2020/2021				
ДГ	групи	деца	педагог. персонал	непедагог. персонал	ДГ	групи	деца	педагог. персонал	непедагог. персонал
20	72	1619	151	148	20	70	1 607	147	147

Посочените данни показват, че е налице негативна тенденция към намаляване броя на групите в детските градини в община Разград и на учителите и децата в тях. Статистиката отразява влиянието на демографските, социалните и икономическите фактори върху намаляване броя на децата в предучилищна възраст.

Отчитайки броя на децата, наличният капацитет на детските градини, както и наличната база са достатъчни за пълното обхващане на децата в детските градини. Капацитетът на детските градини към 2020 г. е отразен в *Таблица 6*.

	Детски градини	Капацитет групи	Групи 2020/2021
1	ДГ №2 „Лудогорче“ гр. Разград	6	6
2	ДГ №3 „Приказка“ гр. Разград	6	5
3	ДГ №4 „М. Палаузов“ гр. Разград	6	6
4	ДГ №5 „Незабравка“ гр. Разград	5	4
5	ДГ №6 „Шестте ястребинчета“ гр. Разград	9	7
6	ДГ №7 "Васил Левски" гр. Разград	4	4
7	ДГ №8 „Райна Княгиня“ гр. Разград	7	3
8	ДГ №11 „Детелина“ гр. Разград	8	5
9	ДГ №12 „Зорница“ гр. Разград	8	7
10	ДГ №14 „Славейче" гр. Разград	7	6
	Общо:	66	53

	Детски градини	Капацитет групи	Групи 2020/2021
1	ДГ „Осми март" с. Дянково	6	4
2	ДГ №2 „Дора Габе" с. Ясеновец	4	2
3	ДГ „Г. Димитров" с. Благоево	1	1
4	ДГ „Здравец" с. Гецово	2	2
5	ДГ „М. Палаузов " с. Киченица	2	1
6	ДГ „Радост" с. Мортагоново	8	1
7	ДГ №1 „Щастливо детство" с. Раковски	4	1
8	ДГ №2 „Пролет" с. Раковски	2	1
9	ДГ „Пролет" с. Стражец	2	1
10	ДГ „Гълъбче" с. Топчий	1	1
	Общо:	32	15
	Всичко:	98	68

Двадесетте общински детски градини са на целодневна организация на задължителното предучилищно образование, разполагат с добра материално-техническа база, педагогически и непедагогически персонал с опит и добра квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата.

В детските градини се осигурява равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпът до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности.

В допълнителните форми на обучение в детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности на всяко дете – ранно чуждоезиково обучение, занимания по различните видове изкуства, танци, спорт и туризъм.

Обхватът на децата в предучилищна възраст се запазва традиционно висок.

Училищно образование

В община Разград е изградена добра мрежа от образователни институции, покриваща нуждите от образование и личностно развитие на учениците от училищна възраст. В резултат на образователната политика на Община Разград на територията на общината е постигнат оптимален модел на образователна инфраструктура – наличие на основни, средни училища, профилирани и професионални гимназии, специализирано училище, с цел предоставяне възможности за обучение на учениците във всички етапи на средното образование и задържане на учениците в училищата на общината.

През 2019 г. и 2020 г. година в община Разград училищата са общо 21 на брой и се разпределят по следния начин:

Общински училища

- 14 неспециализирани училища, от които:
 - 11 основни училища (5 в град Разград и 6 в общинските села - Ясеновец, Дянково, Раковски, Стражец, Киченица и Осенец) - ОУ „Васил Левски”, ОУ „Никола Икономов”, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, ОУ „Отец Паисий”, ОУ „Ив. С. Тургенев”, ОУ „Елин Пелин”, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон”, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски”, с. Раковски, ОУ „Отец Паисий”, с. Дянково, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ясеновец, ОУ „Кирил и Методий”, с. Киченица;
 - 1 средно училище – Средно училище „Христо Ботев”;
 - 2 профилирани гимназии - ППМГ „Акад. Никола Обрешков” с профил „природоматематически”, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф” с „чуждоезиков” профил;
- 1 специализирано училище – Спортно училище, гр. Разград;
- 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”.

Държавни училища

- 5 професионални гимназии - НПТГ „Шандор Петъфи”, ПГИ „Робер Шуман”, ПГХТБТ „Мария Кюри”, ПГТС „Христо Смирненски”, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина”.

В училищата учебната **2019/2020 година** са започнали **6 110** ученици от I до XII клас в дневна, самостоятелна, индивидуална и комбинирана форма на обучение, от които **4 599** са ученици в общински училища, а в държавните училища – 1511 ученици. Към 01.12.2019 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) в общинските училища на територията на община Разград има **4 606** ученици.

В училищата **учебната 2020/2021 година** са започнали **6 057** ученици от 1. до 12. клас в дневна, самостоятелна, индивидуална и комбинирана форма на обучение, от които **4 540** са ученици в общински училища, а **1 517** са в държавните училища. Към 01.12.2020 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) в общинските училища на територията на община Разград се обучават **4 593** ученици в 1. – 12. клас в дневна, самостоятелна, индивидуална и комбинирана форма на обучение и дуална система на обучение.

Към началото на учебната 2020/2021 година, в сравнение с учебната 2019/2020 г. се наблюдава спад с 53 ученици в общия им брой. Към 01.12.2020 г. по данни от НЕИСПУО общинските училища са с 13 ученици по-малко в сравнение с предходната учебна година, когато техният брой е бил 4 635 ученици от 1. до 12. клас.

През 2020 г. в **първи клас** са записани 383 ученици (към 01.12.2020 г.), които са с 63 ученици по-малко в сравнение със записаните в първи клас през 2019 г., когато общият им брой е бил 446 ученици.

Таблица 7: Брой ученици, педагогически и непедагогически персонал по видове образователни институции за периода 2019/2020 - 2020/2021 година

Образователни институции	2019/2020			2020/2021		
	ученици	педагогически персонал	непедагогически персонал	ученици	педагогически персонал	непедагогически персонал
Основни училища	2 949	298	75	2 913	305	80
Спортно училище	110	12	3	115	12	3
Средно училище	256	31	10	212	27	8
Профилирани гимназии	1 095	76	17	1 112	79	18
Професионални гимназии	1 724	157	49	1 736	159	50
Общо:	6 134	574	154	6 088	582	159

От данните в таблицата е видно, че е налице негативна тенденция към намаляване броя на учениците в училищата в община Разград. За периода от учебната 2019/2020 г. до учебната 2020/2021

г. броят им е намалял с 46. През същия период общият брой на учителите в образователните институции на територията на община Разград е нараснал с 8.

Основните причини за намаляването на броя на учениците са засилващите се миграционни процеси, ниската раждаемост в общината и отрицателния естествен прираст, както и нисък социален статус на населението. Динамичните миграционни процеси довеждат до прекъсване на обучението на децата и учениците основно поради социални и семейни причини и заминаване в чужбина.

2. Децата и ученици

2.1. Децата и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните общински училища и детски градини, което изисква конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и прилагане на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място в сътрудничество с другите институции.

В училищата и детските градини са създадени условия за работа с деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна подкрепа. По данни от Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) към 01.12.2020 г. в общинските училища и детските градини се обучават и възпитават 119 деца и ученици със специални образователни потребности на ресурсно подпомагане. С 5 ученици се провежда обучение в ЦСОП /Център за специална образователна подкрепа/. Има една паралелка само за деца със СОП в ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ с 6 ученици.

Системата за предучилищно и училищно образование в Община Разград обхваща следните установени от ЗПУО институции, които работят с деца със специални образователни потребности:

- 8 детски градини, в които 20 деца със специални образователни потребности са на ресурсно подпомагане – ДГ № 2 „Лудогорче“ – 4 деца, ДГ № 3 „Приказка“ – 1 дете, ДГ № 4 „М. Палаузов“ – 4 деца, ДГ № 5 „Незабравка“ – 1 дете, ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“ – 2 деца, ДГ № 7 „Васил Левски“ – 2 деца, ДГ № 11 „Детелина“ – 4 деца и ДГ „Осми март“ с. Дянково – 2 деца;

- 11 училища, в които се обучават 95 ученици със специални образователни потребности и са на ресурсно подпомагане – ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ – 9 ученици, СУ „Христо Ботев“ – 8 ученици, ОУ „В. Левски“ – 2, ОУ „Н. Икономов“ – 15, ОУ „И. С. Тургенев“ – 31, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 9, ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец – 1, ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково – 3, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец – 10, ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец – 5 и Спортно училище – 2.

- Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – осъществява допълнителната подкрепа на всички деца в детските градини и на 40 ученици в общината.

Осигурена е подкрепяща среда за обучение и възпитание чрез изградена достъпна архитектурна среда. Подобрена е и специализираната подкрепяща среда в образователните институции за осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в помещенията в сградите. Има рампи за достъп до сградите за ученици с двигателни трудности, санитарни възли, класни стаи и кабинети за ресурсно обучение, създадени са работни и игрови кътове за индивидуална работа и кътове за почивка, осигурени са дидактически материали, необходими за обучението на децата със СОП. В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда.

Деца с увреждания към 31.12.2020 г. (по данни на РЗИ – Разград):

Таблица 8 : Деца с увреждания по видове заболявания

ВИДОВЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ	ОБЩИНА РАЗГРАД
1. Деца с физически увреждания	129
2. Деца с психични и поведенчески разстройства	118

в т.ч. 2.1. с умствена изостаналост:	44
- лека умствена изостаналост	9
- умерена умствена изостаналост	25
- тежка умствена изостаналост	7
- дълбока умствена изостаналост	3

Таблица 9: Деца с увреждания по възраст

Общ брой деца с физически увреждания и с психични и поведенчески разстройства в община Разград	0-3 години	4-6 години	7-14 години	15-18 години
247	9	25	115	98

2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.

Осигуряването на обхвата на децата в задължителна училищна и предучилищна възраст е приоритет в образователната политика на Община Разград.

През 2020 година в изпълнение на ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на *Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст*, със *Заповед № РД-08- 165/31.07.2020 г.* на РУО – Разград всяко населено място на територията на община Разград е включено в район на обхват, като за районите са сформирани екипи за обхват, включващи представители на ангажираните институции. За община Разград районите на обхват и екипите за обхват са 8 съгласно горецитираната заповед. В заповедта са определени конкретните задължения на екипите за обхват. Функциониращата информационна система за развитие на механизма (ИСРМ) в междуинституционалната платформа „Посещаемо и безопасно училище“, в която своевременно се отразява информацията от извършените обходи с необходимите данни за откриване и обхващане в образователната система на децата и учениците, е много полезна в конкретната работа на екипите за обхват.

През периода от 15.09.2020 г. до 18.11.2020 г. членовете на първи екип за обхват на училищата и детските градини в гр. Разград и прилежащите им райони са обходили 63 адреса на деца и ученици, непосещаващи училище/детска градина. В резултат на обходите е установено:

- записани деца и ученици в ДГ/училища – 5 деца/ученици;
- деца/ученици заминали в чужбина – 34 деца/ученици;
- деца/ученици не открити на адрес – 23 деца/ученици;
- отпаднали деца/ученици – 1 дете/ученик.

Към месец януари 2021 г., съгласно данните от междуинституционалната платформа „Посещаемо и безопасно училище“, подлежащи на задължително предучилищно и училищно образование в община Разград са 8 528 деца и ученици. От тях 2 848 са в чужбина, отпаднали – 14, поради промяна на местоживеенето или липса на информация за учениците. За 270 деца и ученици, непосещаващи ДГ/училище са предприети мерки – посещение на адрес, справки в МВР за местоживеенето, за обща и допълнителна подкрепа, допълнително обучение по учебни предмети.

Намаляването броя на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се осъществява и чрез:

- партньорство на общината и училищните общности с РУО – Разград, Дирекция „Социално подпомагане“, НПО и други институции за местни инициативи с цел реинтегриране на вече отпадналите от училище ученици;
- прилагане на мерки по Механизма;

- разработване на механизъм за ежедневно информиране на родителите за отсъствията и закъсненията на децата и учениците;
- осигуряване на безопасна и сигурна среда (охрана и видеонаблюдение в училищата, превенция срещу агресията);
- здравно образование;
- гражданско образование.

Изпълнението на дейностите по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст цели обхващането в образователната система на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст, изготвяне от екипите за обхват на списъци с мерки за взаимодействие с компетентните институции за прилагане на комплексен подход от интервенции, осъществяване на взаимодействие с родителите за включване и задържане на децата и учениците в образователната система и предоставяне на информация на кмета на общината за констатирани нарушения на задълженията на родителите с цел налагане на наказания по реда на чл. 347 от Закона за предучилищното и училищното образование.

През 2020 г. от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ – Разград по предприета мярка за закрила са:

- Настанени в приемни семейства – 27 деца;
- Настанени в семейство на роднини и близки – 52 деца;
- Настаняване в резидентни услуги – 32 деца;
- Съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда – 69 деца.

През 2020 г. 9 са получените сигнали за насилие в Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ – Разград и е приложен *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.*

Рисковите фактори в средата, които могат да повлияят на обучението на учениците, са:

- Нестабилна семейна среда;
- Агресивно поведение и ниска мотивация на учениците;
- Неподходящ приятелски кръг;
- Лесен достъп до психоактивни вещества;
- Нисък социален статус на семействата. Склонност децата да бъдат ползвани като работна ръка с цел допълнителни доходи в семейството;
- Недостатъчна информация за продължаващо образование;
- Трудности при усвояване на учебния материал и ниска мотивация;
- Неангажираност в училищния живот;
- Нереалистична представа за модел на поведение.

Педагогическите екипи на училищата и Община Разград разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици. Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане във все повече училища се прилагат нови подходи, добри практики на други педагогически колективи, разработват се проекти, търси се съдействие от родителската общност за подобряване на училищната среда.

Образователните институции осъществяват дейности по изпълнение на Стратегия за превенция на отпадането и преждевременното напускане на деца от училище - различни задачи и дейности, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище. Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

Причините за ранното отпадане на децата от училище се виждат и оценяват по различен начин от отпадналите деца, от техните родители, от педагозите и социалните работници.

Педагозите и социалните работници в по-голяма степен обръщат внимание върху слабата заинтересованост на родителите по отношение образованието на техните деца и по-общо – върху проблема за отговорното родителство. Образователните трудности се споменават като основна причина за отпадане от децата от училище. Те нямат конкретно занимание, прекарват времето си с приятели, което формира специфични „антиобразователни“ нагласи и ценности („култура на неучене“).

За децата, които нямат равен старт (деца, недостатъчно добре владеещи български език, деца с увреждания, деца от социално слаби семейства и др.), е необходимо да се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, чрез:

- използване възможностите за приобщаващо образование, регламентирани в Закона за предучилищното и училищното образование;
- осигуряване на подкрепяща среда за децата със специални образователни потребности, включваща финансиране участието на учителите в обучителни програми за интегрирано обучение;
- дейности и инициативи за мотивиране на родителите на деца със специални образователни потребности, децата им да посещават масовото училище;
- прилагане на интерактивни методи за формиране на общочовешки ценности у децата, основани на толерантност и доверие;
- изграждане на подходяща архитектурна среда за достъп на децата с увреждания до училищата и ДГ;
- закупуване на учебници и учебни помагала в училищните библиотеки, за ученици след 8-ми , които нямат финансови възможности да ги закупят;
- популяризиране на добрите практики за интегриране на децата със специални образователни потребности;
- подкрепа на инициативи за социализация на децата, за които българският език не е майчин;
- подкрепа на извънкласните дейности за осмисляне на свободното време на децата и учениците чрез насочването им към дейности за развитие на индивидуалните им способности и интереси.

За децата от уязвимите групи чрез прилагане на иновативни подходи педагогическите кадри успяват, макар и трудно, да променят съществуващия модел и начин на мислене сред ромското общество. Иновативните методи допринасят за засилване мотивацията за включване на деца и родители от етническите малцинства в училищния живот да общуват повече на български език и да повишат своята грамотност. Групите по интереси, които се създават в училищата и детските градини, допълнителните занимания с тези деца и ученици спомагат за формирането на социални и граждански компетентности и по-лесното приобщаване и задържане на тези деца.

В училищата се организират часове за консултации, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към цялостния училищен живот:

- Привличане на родителската общност в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците, включването им в съвместни училищни инициативи, открити уроци и др., за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца виждайки постигнатите резултати, да променят своето отношение към училището като институция.

- Подобряване на образователната среда, в която протича процеса на интеграция (интерактивни класни стаи в някои училища и детски градини, съвременен оборудване, създаване на позитивен климат в училището или детската градина за привличане на децата);

- Интеграционни дейности за деца и младежи, чрез организиране на съвместни инициативи, инициативи за изграждане на култура на толерантност и уважение към младежите в риск; подпомагане ученици от малцинствата;

- Съхранение и развитие на културната идентичност на децата чрез организирани прояви в интеграционна среда.

През 2020 г. продължават дейностите по **Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“**, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г, в който са включени всички детски градини на територията на община Разград. По проекта се подпомага допълнителното обучение на децата, невладеещи добре български език, провеждането на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, включително обезпечаване на средствата за такси на деца от уязвими групи, осигуряване на допълнителен педагогически и непдагогически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др. За 2020 г. по проекта са платени такси на деца в размер на 14 520,01 лв.

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат

на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал. През 2020 година от МОН са отпуснати средства в размер 116 130 лв. за работа с деца и ученици от уязвими групи от детски градини и училищата.

В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма.

Работата с деца от различни етноси налага учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда.

Създаването на условия за активно социално приобщаване на децата от социално уязвими групи е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията са насочени към подобряване на сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни – местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата.

Родителската общност бе привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците. Родителите бяха включени в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи, открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своето отношение към училището като институция. През 2020 г. стартира проект на ДГ „Пролет“, с. Стражец към Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) КП33.19-2020, Приоритет 2 – „Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват, задържане и реинтеграцията им образователното система“.

Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за издирване на непосещаващите, предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите.

В целодневна организация на обучение са включени 1 874 ученици, разпределени в 85 групи във всички основни училища в Разград и в СУ „Христо Ботев“ с изключение на ОУ „Елин Пелин“ с. Стражец. Целодневната форма на обучение включва възпитаващи дейности и занимания по интереси, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците.

С цел осигуряване на условия за активно социално приобщаване на деца от социално уязвими груп от учебната 2020-2021 г. в ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец е назначен учител, който е артист-музикант в Капански ансамбъл – Разград с идеята тази година в училището традиционните учебни часове по музика да са разнообразени по съвременен начин и да са посветени на всеки един от основните музикални инструменти от състава на един ансамбъл – тъпан, гайда, цигулка, тамбура, кавал, пиано, виола, гадулка.

НПТГ „Ш. Петюфи“ реализира Проект „Гледни точки“ към ЦОИДУЕМ на стойност 13 546 лв. за реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда. Проектът предлага иновативна концепция за интегриране на межкултурното образование и нови форми за насърчаване на учениците от различни етнически групи към приемане и уважаване на различията.

ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „В. Левски“, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, ПГССХВТ „А. Кънчев“, ОУ „Е. Пелин“, с. Стражец са включени през 2020 г. в Проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“ - допълнително обучение за деца в риск от отпадане и с

обучителни затруднения, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение. През 2019 г. в проекта за взели участие 934 деца от 14 основни и професионални училища.

2.3. Деца и ученици с изяви дарби.

Община Разград стимулира талантливите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изяви дарби. Традиция е Община Разград чрез Мерките за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изяви дарби на община Разград, приемани ежегодно от Общински съвет - Разград, да поощрява талантливи и даровити ученици с изяви дарби с еднократен финансов стимул.

Три центъра за подкрепа за личностно развитие на територията на община Разград: също предлагат извънкласни дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта - ЦПЛР - Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“. Броят участия в изяви на регионално, национално и международно ниво и изяви, реализирани от трите ЦПЛР-та през учебната 2019-2020 г. са 52, а през 2020/2021 учебна година са 21 (част от планираните изяви не са осъществени, поради създадала се епидемиологична обстановка в страната).

В гр. Разград, освен центровете за подкрепа за личностно развитие, алтернативни форми на извънкласни дейности предлагат Музикална школа „Илия Бърнев“, частни формации към читалищата и спортни клубове, които работят за развиването на творческите заложби и интереси на децата от общината в сферата на спорта, науката и изкуството.

Подкрепа на извънкласните дейности за осмисляне на свободното време на децата и учениците чрез насочването им към дейности за развитие на индивидуалните им способности и интереси оказват училищата, като насърчават участието на децата и учениците в занимания по интереси в областта на науките, изкуствата, технологиите и спорта, както и работа по национални програми и проекти, които дават възможност на талантливите ученици да вземат участие в национални и международни олимпиади и национални състезания. В **Национална програма „Олимпиади и състезания“**, модул **„Осигуряване обучение на талантливи ученици за участие в олимпиади“** участват СУ „Христо Ботев“, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „В. Левски“, НПТГ „Ш. Петъфи“. 20 петокласници от ОУ „В. Левски“ са отличени с дипломи от Планетарния информационен център по астронавтика – гр. София за проект за слънчевата система.

Осигурена е възможност децата да посещават допълнителни форми по интереси в детските градини - танци, английски език, приложно изкуство, компютърна графика, вокална група (ДГ № 4 „Митко Палаузов“ – град Разград), в ДГ № 7 „Васил Левски“ гр. Разград – народни танци, спортни танци, английски език и руски език.

3. Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Законът за предучилищното и училищното образование регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование и въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата - обща и допълнителна.

Съгласно чл. 178 от ЗПУО, **общата подкрепа** за личностно развитие включва:

Таблица 10

Форми и дейности	Осигурява се от:
1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти	всички институции
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО	само училища
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език	само детски градини
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове	само училища

5. консултации по учебни предмети	само училища
6. кариерно ориентиране на учениците	всички институции
7. занимания по интереси	всички институции
8. библиотечно-информационно обслужване	само училища
9. грижа за здравето	всички институции
10. осигуряване на общежитие	училища и общежития
11. поощряване с морални и материални награди	всички институции
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение	всички институции
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения	всички институции
14. логопедична работа	всички институции

Общата подкрепа обединява съществуващите видове образователна среда у нас – образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), вкл. центрове за специална образователна подкрепа, общежития и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности. В детската градина и в училището общата подкрепа свързва всички услуги, които представляват базисни грижи за физическото, психичното и социалното благополучие, както и мотивиращи и развиващи интересите дейности.

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда. В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма. Дейностите за обща и допълнителна подкрепа на всички деца и ученици, които имат необходимост от такава, се определя като приоритетна във всички градини и училища. За това говори интереса на педагозите към повишаване на квалификацията за работа с деца, имащи нужда от допълнителна подкрепа.

Родителите заедно с учителите са най-сигурният ресурс за децата. Те са желан от училището партньор, защото имат информация и различна гледна точка за детето, а също така, защото за тях, както и за училището, е важно детето да се развива и да се чувства добре. Родителите получават, но и дават информация и опит, с които помагат на учителите да опознаят по-добре детето. Приоритет в образователната политика на всяко училище и детска градина е полагането на усилия за изграждането на отношения на доверие и взаимна подкрепа с родителите, както и включването им като основен партньор.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва (чл. 187, ал. 1 от ЗПУО):

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици (чл. 187, ал. 2 от ЗПУО):

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изявени дарби;
4. с хронични заболявания

Допълнителната подкрепа се осигурява от детските градини, от училищата, от центровете за подкрепа за личностно развитие и специализирани обслужващи звена. (чл. 187, ал. 4 от ЗПУО).

3.1. Дейности на образователните институции и общинска администрация в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Отчет за образователните институции в община Разград за 2019/2020 учебна година и 2020/2021 учебна година

Таблица 11

Учебна година	Брой образователни институции	Брой ученици, одобрени след извършена оценка на индивидуалните потребности за оказване допълнителна подкрепа от РЕПЛРДУСОП	Брой деца и ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа	Брой деца и ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от РЦПППО	Брой деца и ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от училища/ДГ/ЦПЛР	Брой ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от други институции	Брой ресурсни учители на щат в училище	Брой психолози на щат в училище	Брой логопеди на щат в училище/ЦПЛР	Осигурен достъп за хора с увреждания - 1 за "да", 0 за "не"	Предприети мерки за достъп на хора с увреждания -1 за "да", 0 за "не"
2019/2020	44	87	150	51	129	2	9	8	5	20	17
2020/2021	44	78	134	62	112	3	9,5	8	7	21	17

Учебна година	Брой ученици в цялостна организация на обучението	Брой ученици, обхванати в извънкласни дейности	Бр. срещи с родители за намаляване на общността натиск за ранни бракове	Бр. застрашени от отпадане ученици, ползващи услуги на ментори	Бр. служители, преминали обучение за работа в мултикултурна среда	Бр. служители и ученици, преминали обучение за разпознаване на тормоз и насилие	Брой ученици, участвали в състезания, конкурси и олимпиади	Брой ученици на призови места на състезания, конкурси и олимпиади	Създаден екип за подкрепа в училище и ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Създаден план за подкрепа в училище/ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Осигуряване на обща подкрепа в училище - 1 за "да", 0 за "не"	Брой форми за осигуряване на обща подкрепа в училище	Брой ученици, получаващи обща подкрепа в училище
2019/2020	1816	4542	20	3	79	189	3514	701	25	28	137	215	9116
2020/2021	1849	4446	16	3	24	178	2155	293	32	33	138	172	7721

Учебна година	Осигуряване на допълнително обучение по предмети - 1 за "да", 0 за "не"	Брой ученици с осигурено допълнително обучение по предмети	Брой ученици, включени в консултации по предмети	Брой ученици, ползващи библиотечно-инф. обслужване	Брой ученици, получаващи стипендии	Брой ученици, поощрени с морални и материални награди
2019/2020	25	1258	2433	2873	996	1422
2020/2021	25	1202	2391	2553	1252	783

Дейности от общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, които изискват общинско координиране:

• **кариерно ориентиране**

Кариерното ориентиране включва взаимнодопълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

Кариерното ориентиране и консултиране на учениците на общинско ниво през 2019 г. се осъществяваше приоритетно от ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград по Проект „Подкрепа за успех“, дейност 6.

Осъществени са следните дейности за кариерно ориентиране и консултиране:

1. Предоставяне на услуги по кариерно ориентиране и консултиране на учениците за улесняване на избора им на професия:

- индивидуална и групов работа с учениците от всички степени на училищното образование, включваща подобряване тяхната мотивацията за учене, за професионална реализация и кариерно развитие и търсене на работа;

- предоставяне на актуална информация за организацията и съдържанието на средното и

висшето образование, характеристиките на профилите, професиите и специалностите, които се изучават в училищната система, динамиката и потребностите на пазара на труда;

- организиране форуми по кариерно ориентиране, дни на кариерата и други събития на училищно, общинско и областно равнище;

- работа по теми от Програма за кариерно ориентиране, провеждане на дискусии върху тематични филми, изпълнение на интерактивни упражнения, работа с Националния портал за кариерно ориентиране (<http://orientirane.mon.bg>);

- консултиране на ученици относно разкриване на техните интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия, подкрепа за вземане на решения, решаване на външни и вътрешни конфликти и др. ;

- посредничество между ученици, училище и бизнес по проблемите на кариерното ориентиране.

2. Кариерно ориентиране и консултиране на ученици в риск.

3. Информирание на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас.

Броят на учениците, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране е общо 1 835 ученици. Общият брой посетени училища през 2019 г. е 28, като общият брой посетени паралелки е 110. Общият брой индивидуално консултирани ученици през 2019 г. е 34 ученици, а родители – 10.

В училищата са проведени родителски срещи за запознаване с нормативната уредба, държавния план-прием в средните училища и възможностите за избор на професия и дейности по кариерно консултиране с участието на родители.

Дейностите, които професионалните и профилираните гимназии са осъществили през 2019 са:

- * Родителски срещи на завършващи, на които присъстват работодатели - Партньорска програма с КНСБ „Моето първо работно място“;

- * Лекции от кариерен център в 8,9,10,11 клас;

- * Запознаване на зрелостници с платформата за кариерно ориентиране;

- * Срещи и състезания с представители от ВУЗ;

- * Отворени врати организирани от училището/за ученици и родители/ и от местни фирми;

- * Участие в панорамата на средното образование;

- * Участия на учениците в състезания по професията на училищно и регионално ниво;

- * Провеждане на производствена практика в реална работна среда.

Професионалните гимназии са сключили рамкови договори с фирми от региона за работа на ученици на реални работни места.

През м. октомври 2019 г. е проведена „Седмица на професионалните умения в България“ под мотото на „Европейската седмица на професионалните умения“. Учениците от прогимназиалния етап на образование от училищата в област Разград посетиха седемнадесет фирми от местния бизнес. Професионалните гимназии организираха „Дни на отворените врати“ и осъществиха дейности, свързани с популяризирането на професионалното образование и обучение в областта. Част от организираниите дейности бяха: кръгла маса на тема – „Професия на бъдещето“, посещения при работодатели, работилници по професии, наблюдения на чаове по Учебна практика, демонстрация на разработки на сайтове, състезание по професии - „Най-добър технолог“, състезание по специалност „Механизация на селското стопанство“, състезание –грим, прическа маникюр, козметична процедура, представяне на открит урок по управление на МПС пред ученици от основни училища, разработка на игри към Софийска IT Академия Телерик.

За кариерното развитие на учениците, съвместно с РУО - Разград е организиран и проведен форум „Панорама на средното образование“.

Кариерното ориентиране и консултиране на учениците на общинско ниво и през 2020 г. се осъществява приоритетно от ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград. През изминалата 2020 година са проведени групови обучения в 57 групи/класове, като общия брой обхванати ученици е 843 от 17 училища в област Разград. Индивидуално консултираните ученици са 148, като броя на проведени индивидуални консултации е 294. Част от обученията и индивидуалните консултации се проведоха дистанционно в електронна среда, използвайки възможностите на съвременните информационни технологии (платформи като MS Teams; G Suite, Meet и Classroom и за образованието на Google и др.).

През месец октомври 2020 г. стартираха дейностите по **Национална програма**

„Предоставяне на съвременни условия за работа на децата и учениците в центрове за подкрепа за личностно развитие”, Модул „Кариерно ориентиране и консултиране на учениците чрез съвместни дейности на ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 2 от ЗПУО и училища“ на стойност **4 192 лв.** Дейностите се изпълняват съвместно с 14 училища партньори от област Разград.

Учениците работиха и представиха: Проектно-базирани задачи „Каталог на професиите в моя град“, Проектнобазирани задачи „Заетост, реализация и заплащане в различните професионални направления“, Проектно-базирани задачи, насочени към кариерното планиране - „Личен бюджет“, Конкурс за най-оригинално мотивационно писмо, Семинар и изложба на ученически проекти на теми, свързани с професионалното развитие и бъдещето – „Как бих променил света, ако имах 1 милион?“, „Професии на бъдещето“, „Как си представям идеалната работа“. Проведено е и обучение „Моята първа работа“.

През годината се работи и по Проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех“ - *Дейност 6* - Осъществяване на обща подкрепа чрез кариерно ориентиране с цел подготовка за преход към следваща степен, за мотивация за продължаване на образованието, за участие на пазара на труда, кариерно ориентиране за учениците от прогимназиалния етап на образование (от 5-ти до 7-ми клас) посредством центрове за подкрепа за личностно развитие. Дейностите и по двата проекта продължават и през 2021 година.

Съвместно с РУО - Разград и Община Разград през месец март беше организиран **форум „Кандидатстудентска борса“**, където представители на висшите учебни заведения запознаха кандидат-студентите и всички интересувани се с актуална информация за възможностите за продължаване на образованието, условията за кандидатстване, обучението и реализацията след завършване на висше образование. През 2020 г. е създадена и **Интернет платформа „Виртуална панорама на средното образование и кариерното ориентиране – 2020“**. Целта на панорамата в условията на извънредно положение е да информира ученици и родители за предлаганите възможности за продължаване на обучението в осми клас по профили и специалности от професии в област Разград.

Кариерното ориентиране на учениците със СОП се извършва от Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЕПЛРДУСОП).

Професионалните гимназии на територията на община Разград подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини. Основните тенденции в тяхното развитие са свързани с насърчаване сътрудничеството между бизнес и образование, развитие на публично-частното партньорство, модернизирани на образователната система и подготвяне на по-мотивирани, компетентни и информирани специалисти.

Образователната политика на Община Разград е ориентирана към разкриване и поддържане на паралелки и специалности, които да са привлекателни за учениците от общината и региона. Община Разград насърчава подготовката на специалисти със средно образование не само за традиционните за региона отрасли на промишлеността, но и обучението по нови специалности и професии, създаващи кадри, които да подпомагат сферата на образованието и социалните услуги.

В община Разград има интерес и предлагане на достатъчен брой работни места от страна на фирмите и предприятията на територията на общината. Бизнесът е отворен за взаимодействие и е готов да подпомага реализацията на учениците, които завършват средно образование. Професионалните гимназии са сключили рамкови договори с фирми от региона за работа на ученици на реални работни места, включително и за ученици, застрашени от отпадане (НПТГ „Ш. Петьофи“ има 28 сключени договори с местни фирми за осигуряване на работа в реална работна среда за 71 ученици по проект и 200 по ПП; Проект BG05M2OP001-2.014-0001 "Подкрепа за дуалната система на обучение", финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския социален фонд – 42 000 лв.). 45 ученици от ПГХТБТ „М. Кюри“ са включени в Европейска програма "Еразъм"+ за производствен стаж на ученици в Италия.

През 2020 г. се наблюдава увеличаване на паралелки с обучение в реална работна среда (дуална система на обучение) и възможности за стажантски практики, като по този начин връзката между бизнеса и училищата се подобрява. 66 ученици от ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ и 23 ученици от ПГХТБТ „М. Кюри“ са включени в проект BG05M2OP001-2.014-0001 „Подкрепа за дуалната система на обучение“ финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

Партньори в проекта са ПГССХВТ, "Мираж-авто комерс" ООД и "Лазаров" ЕООД/ ученици. Проектът все още не е приключил.

В тази насока в ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград се осъществява и кариерното ориентиране и консултиране на учениците в общинските училища и професионалните гимназии. 53 ученици от НПТГ „Ш. Петюфи“, гр. Разград са включени в Проект BG05M2OP001-2.011-0001 "Подкрепа за успех" за повишаване на съответствието на професионалното образование и обучение с пазара на труда и създаване на възможности за повишаване на квалификацията на бъдещата работна сила по професии, ключови за икономиката на страната. Изпълнението на планираните дейности ще спомогне за развитието на дуалната система на обучение и ще даде възможност за тясна обвързаност между образователната система и реалните потребности на пазара на труда. Професионалните гимназии работят в посока затвърждаване на сътрудничеството с различните работодатели (ПГХТБТ „М. Кюри“ с фирмите "Биовет", "Амилум", "Балканфарма" и РУ "Ангел Кънчев"). ПГИ „Робер Шуман“, гр. Разград осъществява съвместна работа с ИУ - Варна; СА - Свищов, участие в състезания по професии, включване на работодатели в училищни събития и изпити за достъп до електронни образователни ресурси, повишаване на мотивацията за учене.

Професионалните гимназии разполагат с подходяща материално-техническа база и с нужния преподавателски капацитет за специализираната професионална подготовка. Интегрират се нови образователни технологии в учебния процес по професионална подготовка, като целта е създаване на нов дизайн на учебната среда, стимулираща личностното развитие на учениците.

През 2019 г. проект „Ученически и студентски практики“ е приключил. Една детска градина в град Разград – ДГ № 4 „Митко Палаузов“ участва в следващата фаза "Студентски практики - фаза 2" на МОН. Детската градина поддържа партньорски взаимоотношения с РУ "Ангел Кънчев" с ШУ "Епископ Константин Преславски" и ВТУ "Св. св. Кирил и Методий", като студенти по специалност ПУП карат педагогическа практика в ДГ № 4 „М. Палаузов“, гр. Разград.

- **осигуряване на общежитие**

За осигуряване на общежитие на учениците от областта в гр. Разград функционира ЦПЛР – Ученическо общежитие, гр. Разград с капацитет 500 места. В Общежитието се настаняват ученици от 5. до 12. клас, които продължават образованието си в гр. Разград. Осъществява следните дейности: подпомага интелектуалното, емоционалното и физическото развитие и социалната адаптация на учениците; подпомага професионалната насоченост и придобиването на компетентности, необходими за успешна реализация; подпомага формирането на нагласи и мотивация за учене; формира отношения на толерантност и уважение; подпомага познаването на националните културни ценности; осъществява консултативна дейност с ученици по различни учебни дисциплини; организира колективни и индивидуални форми на изява на учениците; участва в регионални и национални инициативи.

През учебната 2019/2020 г. в ЦПЛР – Ученическо общежитие са настанени 281 ученици, разпределени в 11 групи. Към 01.12.2020 г. в него са настанени в 11 групи 265 ученици, осъществяващи образованието си в гр. Разград.

- **грижа за здравето**

За сигурността и здравето на децата и учениците в детските градини и училищата общината осигурява в рамките на подсигураното държавно финансиране функционирането на здравни кабинети. Всички здравни кабинети се обслужват от медицински специалисти съгласно Закона за здравето.

Към 31.12.2019 г. на територията на община Разград има разкрити и действащи 36 здравни кабинети – 17 в училищата и 19 в детските градини. Общо 32 квалифицирани медицински специалисти осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците. Тяхната дейност е насочена предимно към оказване на първа медицинска помощ при спешни случаи, до пристигане на екип от Центъра за спешна медицинска помощ, както и профилактика и промоция на здравето, повишаване на знанията и уменията на децата и учениците за здравословно хранене, здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда, превенция на заразените заболявания. Придобиване на знания за половото възпитание и безрисково сексуално поведение, както и пораженията на психоактивните вещества върху здравето.

Основните дейности на медицинските специалисти в училищното и детското здравеопазване към отдел „Здравеопазване“ към Община Разград се изразяват в:

1. Медицинско обслужване за оказване на първа долекарска помощ на децата и учениците до пристигането на специализиран екип на спешна медицинска помощ.
2. Провеждане на профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите фактори в детските заведения и училищата.
3. Осъществяване контрол върху хигиенното състояние на децата и учениците, помещенията и храната.
4. Участие в изготвянето на дневното и седмично меню в детското заведение и в ученическия стол с цел осигуряване на здравословно хранене на децата и учениците.
5. Извършване на органолептична оценка на качеството на всяко ястие и документиране в книга за дегустация преди разпределянето на храната.
6. Организиране и участие в регионални, национални и международни програми, свързани с профилактика и промоция на здравето на децата и учениците.
7. Организиране и провеждане на програми за здравно образование на децата и учениците.
8. Наблюдение на физическото развитие и определяне на физическата дееспособност на децата и учениците.
9. Участие в подготовката, подбора и провеждането на различни форми на отпих, туризъм и обучение на децата и учениците.
10. Участие в образователното и професионално ориентиране на учениците при преминаване в по-горна степен на обучение.
11. Организиране и провеждане на профилактични и протиепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване разпространението на заразните и паразитни заболявания в детското заведение и училището.
12. Регистриране на здравното и имунизационно състояние на децата и учениците в лична здравно - профилактична карта, въз основа на данните получени от личния лекар на детето и ученика.

През учебната 2020/2021 г. в община Разград броят на здравните кабинети в училищата и детските градини се запазва - общо **36** здравни кабинети, от които **17** в училищата и **19** в детските градини. Броят на квалифицираните медицински специалисти се е увеличил на **34**. Те осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците.

През 2020 г. в общинските детски градини, училища и ЦПЛР, предвид създадената епидемиологична обстановка в страната, в дистанционна форма, а при възможност и в присъствена, са проведени беседи по здравно образование в предвидените часове в Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование от 21.09.2016 г. на МОН, в които са взели участие всички деца и ученици.

В ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград са осъществени в дистанционна и присъствена форма образователно-възпитателни инициативи, свързани със здравословното хранене, безопасността на децата и младите хора в профил „Екология и опазване на околната среда“ – сформирани са клубове „Здравословен живот“, „Здраве“, „Екология“, „Приатели на скаутите“, „Екотуризм“.

На територията на общината продължава своята дейност *Общинският съвет по наркотични вещества* (ОбСНВ) и *Превантивно-информационен център* (ПИЦ) към него. През 2020 година основните усилия на ОбСНВ и ПИЦ бяха насочени към превенция употребата на наркотици, чрез активното и целенасочено включване на училището и младите хора в дейности, насочени към информиране за рисковете от употреба на наркотици, развиване на социални умения и компетенции, формиране на нагласи за здравословен начин на живот, повишаване на гражданската активност, както и предлагане на алтернативна ангажираност за свободното време. Основен партньор в работата на ОбСНВ и ПИЦ е Младежкият съвет по наркотични вещества (МСНВ) и учениците от Училищните превантивни клубове към разградските училища. В превантивно-информационната дейност бяха обхванати 1 044 ученици. Заради протиепидемичните мерки, въведени в държавата, броят на обхванатите ученици през 2020 г. е сравнително по-малък от предходната 2019 г.

За повишаване информираността на децата и учениците и придобиване на знания и умения за здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда и предпазване от инфекциозни заболявания РЗИ – Разград организираха и проведоха:

- 7 беседи на тема ХИВ/СПИН и полово предавани инфекции - 165 участници;
- 5 беседи на тема „Превенция на инфекциозни болести „Разпространение на Covid-19 и начин на предпазване“ – 74 участници.

- съвместно с ОБСНВ и ПИЦ проведеха конкурс „Проблемът с тютюнопуенето през очите на децата“ - 40 участници и 1 здравно-информационно мероприятие „Кондом с бонбон“ - 40 участници;

• **хранене**

Организацията на училищното хранене е в правомощията на училищните ръководства. Те сключват договори с ОП „Ученическо и столово хранене и почивно дело“ или с фирми, доставчици на кетъринг.

Храненето на децата в общинските детски градини се осъществява на основание сключени договори с фирми, доставчици на хранителни продукти, като за детските градини в селата договорите се сключва между Община Разград и фирмите, а детските градини на делегиран бюджет си сключват договорите сами. Храната за децата се приготвя на място в детските градини.

С цел подобряване на качеството и разнообразието на храната, пълноценното и здравослово хранене на децата общинските детски градини и училища участват в схемите на Държавен фонд „Земеделие“ – схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“.

• **логопедична работа**

Логопедичната работа се осъществява от логопеди от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград – за децата и учениците със СОП, логопеди на щат в училища – ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград - 1, както и от логопед към ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград, който оказва логопедична подкрепа на деца с говорни нарушения в общинските детски градини.

Във връзка с организиране в училищата и детските градини на логопедична работа като част от дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения (чл. 28 от *Наредба за приобщаващото образование*) през учебната 2019/2020 г. бяха обследвани 312 деца от логопед към ЦПЛР-ЦУТНТ:

- от тях без езиково-говорни нарушения - 242
- с комуникативни нарушения - 70
- с мономорфна дислалия - 50
- с полиморфна дислалия – 16
- със заекване - 1
- с общо недоразвитие на речта – 3

В логопедичната група за корекционни и компенсаторни обучителни дейности бяха приети общо 65 деца:

- с мономорфни дислалии – 48
- с ротацизъм – 37
- със сигматизъм – 11
- с полиморфни дислалии – 13
- със заекване – 1
- с общо недоразвитие на речта - 3

Резултатите от проведената корекционно-възпитателна работа са следните:

- с коригирана реч - 43
- с подобро речево развитие – 22

• **поощряване с морални и материални награди**

Община Разград стимулира талантливите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изявени дарби. За тази цел всяка година Общински съвет - Разград приема Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби на община Разград, като наградата за талантливи и даровити деца се е превърнала в традиция, с увеличаващ се брой на отличените с всяка година. През 2020 г. е предоставен еднократен финансов стимул и грамоти на 50 деца с изявени дарби, като размерът на изразходваните средства е 25 000 лв. През 2020 г. 3 деца са получили едногодишна стипендия по Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни и общински училища на Министерски съвет.

Община Разград стимулира и подкрепя младежите и с учредените награди „Отличник на випуска“ и „Студент на годината“. През 2019 г. са наградени 25 ученици и 1 студент на стойност 14

560 лв. През 2019 година на 24 май – Денят на българската просвета и култура и на славянската писменост, кметът на Община Разград връчи на официална церемония plakети на 128 зрелостници за отличен успех.

През 2020 година 14 ученици и 1 студент получиха награди „Отличник на випуска” и „Студент на годината” в размер на 9 150 лв. Награди бяха присъдени и на 4 финалисти в IV Младежки литературен конкурс на името на проф. Боян Пенев от общо 69 участници.

- **ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения**

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал.

В детската градина, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст:

- Извършва се оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6-годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование) чрез дейности по оценяване на децата в детските градини на 5 и 6-годишна възраст с обучителни затруднения с цел установяване готовността им за училище.

- Извършва се входяща диагностика от детските учители на децата във всяка една от групите.

- Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца – извършва се съгласно глава втора, раздел I на Наредба за приобщаващото образование (чл. 9 и чл. 11 от Наредбата) и включва три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа.

Процедурата по ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности са извършили педагогически специалисти от всички детски градини, преминавали предварително обучение за това. За децата, невладеещи български език, са организирани допълнителни модули по български език по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г, в който са включени всички детски градини на територията на община Разград.

За разпознаване на обучителните трудности на децата и учениците съгласно изискванията на Наредба за приобщаващото образование на МОН са създадени в училищата и детските градини **екипи за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР)** за всяко конкретно дете и ученик, за което се извършва оценка на индивидуалните потребности и се предоставя допълнителна подкрепа. Разработени са планове за допълнителна подкрепа, а при необходимост и индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП и седмично разписание, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика. В училищата се извършват допълнително обучение и консултации на учениците, имащи обучителни затруднения по учебни предмети.

ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „В. Левски“, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ "Св. св. Кирил и Методий", с. Ясеновец, ПГССХВТ „А. Кънчев“, ОУ „Е. Пелин“, с. Стражец са включени в Проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“ - допълнително обучение за деца в риск от отпадане и с обучителни затруднения, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и

инвестиционни фондове за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение.

- **квалификацията на педагогическите специалисти**

Политиката на Община Разград в областта на образованието е да се повишат резултатите от управленската и образователно-възпитателната работа в институциите в системата на предучилищното и училищното образование чрез надграждане на знанията, уменията и компетентностите на педагогическите кадри в контекста на учението през целия живот. Системното повишаване на квалификацията на педагогическите кадри в община Разград винаги е било важна задача, защото непрекъснатият процес на усъвършенстване и обогатяване компетентностите им води до ефективно изпълнение на изискванията на изпълняваната работа и за кариерно развитие.

Повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти се извършва от специализирани обслужващи звена, от висши училища и научни организации, а също и от обучителни организации, чиито програми за обучение са одобрени от МОН. Системата за обучение и повишаване на квалификацията на педагогическите кадри е основен източник на получаване за педагозите и управленските кадри на нова информация, нови знания и нови навици.

Обученията съответстват на държавните нормативни изисквания за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и се провеждат по утвърдени програми. Обучението се базира на научна и учебно-методическа литература, както и на иновативни практики и доказан опит на международни партньори и колеги от образователната общност. Системата за повишаване на квалификация е в постоянен режим на развитие и е насочена към бъдещето.

На 04.10.2018 г. Министерството на образованието и науката стартира изпълнението на проект „Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти“, финансиран по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014 - 2020 г. Конкретен бенефициент на проекта е Министерство на образованието и науката. Регионалните управления на образованието, училищата и детските градини от община Разград участват в техническото и финансово изпълнение на проектните дейности. Проектът се изпълнява през три учебни години – 2018/2019 год., 2019/2020 год. и 2020/2021 год. Квалификационната програма е насочена към всички, работещи в системата на предучилищното и училищното образование и обхваща цялата страна. Всеки педагогически специалист може да заяви желанието си за включване в обучение за повишаване на квалификацията му чрез регистрация в информационната система.

С цел повишаване мотивацията на учители и директори и обогатяване на техния професионален опит и умения, с помощта на Община Разград се организира през 2019 г.:

- Участие на директори, заместник – директори, училищни психолози, педагогически съветници, учители от училища и детски градини в община Разград, членове на екипи за подкрепа на личностното развитие и служители от отдел „Образование“ в квалификационен курс на тема: „Практически насоки в прилагането на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование“.

- Участие на ресурсни учители, логопеди и психолози от училища и детски градини в община Разград в квалификационен курс на тема: „Стратегии за разпознаване, преподаване и подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности в условията на приобщаваща среда.

- Участие на учители от всички общински детски градини в обучение за прилагане на скрининг тест за деца на възраст от три години до три години и шест месеца за идентифициране на риск от обучителни затруднения.

- Обучения за финансисти и счетоводители.

За повишаване квалификацията на учителите и тяхното кариерно развитие се организират и други вътрешноучилищни и извънучилищни квалификации на регионално и национално ниво. В детските градини и училищата на община Разград вътрешноквалификационната дейност се осъществява в методически обединения – обсъждане на уроци, организиране на училищни мероприятия, организиране на държавни квалификационни изпити.

През 2019 г. са проведени семинари, кръгли маси, конференции, работни срещи и др. на специалисти от РЦПППО – област Разград на различна тематика:

- „Стратегии за разпознаване, преподаване и подкрепа на ДУСОП в условията на приобщаващата среда“ Национален институт за образование и приобщаващи политики (НИОПП);

- „Съвременни стратегии за управление на образователната институция и изграждане на ефективна образователна среда“ – организирано от РААБЕ;

- „Функционална оценка“ – работна среща, проведена от НИОПП, Национална асоциация на ресурсните учители (НАРУ) и МОН;
- „Приобщаващо образование за деца с тежки множествени увреждания“ – обучителен курс, организиран от Фондация „Лумос“ с международни експерти;

През 2020 г. са проведени 2 онлайн обучения на теми: „Приобщаващо образование“ и „Техники за работа с деца с хиперактивност и дефицит на вниманието“, организирани от Синдикат на българските учители (СБУ) и НИОПП.

Специалистите от РЦПППО – област Разград съвместно с РУО Разград организираха обучителен семинар по въпросите за осигуряване на допълнителната подкрепа и за дейността на екипите за подкрепа за личностното развитие, в което участваха 51 директори, заместник-директори, педагогически съветници, психолози, логопеди и ресурсни учители от цялата област, включително и от община Разград на тема: „Нормативни изисквания за осигуряване на допълнителна подкрепа и за дейността на екипите за подкрепа за личностното развитие“.

За учебната 2019/2020 година педагогическите специалисти в училищата, намиращи се на територията на община Разград са 575 учители. Числеността на непедagogическия персонал е 152 човека. От числеността на педагогическия персонал, с образователно-квалификационна степен „магистър“ са 424 учители, а с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 127 учители. От тях 8 учители притежават първа професионална квалификационна степен (първа ПКС), 96 учители притежават втора ПКС, 37 учители – трета ПКС, 92 учители – четвърта ПКС и 160 учители притежават пета ПКС.

В детските градини в община Разград числеността на педагогическия персонал е 151 учители, а на непедagogическия персонал – 147 човека. Образователно-квалификационна степен „магистър“ притежават 73 учители, а „бакалавър“ – 58 учители. С първа ПКС са 7 учители, втора ПКС притежават 21 учители, трета ПКС – 2 учители, четвърта ПКС – 45 учители, а 31 учители са с пета ПКС.

За учебната 2020/2021 година педагогическите специалисти в училищата, намиращи се на територията на община Разград са 583 учители. Числеността на непедagogическия персонал е 159 човека. От числеността на педагогическия персонал, с образователно-квалификационна степен „магистър“ са 448 учители, а с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 108 учители. От тях 7 учители притежават първа професионална квалификационна степен (първа ПКС), 88 учители притежават втора ПКС, 38 учители – трета ПКС, 155 учители – четвърта ПКС и 141 учители притежават пета ПКС. Изразходвани за квалификация средства през 2020 г. – 50 371,36 лв.

В детските градини в община Разград числеността на педагогическия персонал е 147 учители, а на непедagogическия персонал – 147 човека. Образователно-квалификационна степен „магистър“ притежават 77 учители, а „бакалавър“ – 56 учители. С първа ПКС са 6 учители, втора ПКС притежават 19 учители, трета ПКС – 4 учители, четвърта ПКС – 41 учители, а 30 учители са с пета ПКС. Изразходвани за квалификация средства през 2020 г. – 7 140,79 лв.

Таблица 12

Учебна година	Педагогически персонал	Непедagogически персонал	Образователно-квалификационна степен „магистър“	Образователно-квалификационна степен „бакалавър“	Първа ПКС (брой)	Втора ПКС (брой)	Трета ПКС (брой)	Четвърта ПКС (брой)	Пета ПКС (брой)
2019/2020	726	299	497	185	15	117	39	137	191
2020/2021	730	306	525	164	13	107	42	196	171

В трите центъра за подкрепа за личностно развитие числеността на педагогическия персонал е 24,7, непедagogически персонал – 15,9, 21 учители – със степен „магистър“, 4 учители – степен „бакалавър“, 1 учител – с първа ПКС, 3 учители – с втора ПКС, 2 учители – с трета ПКС, 9 учители – с четвърта ПКС, 4 учители – с пета ПКС. Изразходвани за квалификация средства през 2020 г. – 2 962 лв.

Националната програма „Квалификация“ 2020 на МОН предоставя възможност на учители, директори и други педагогически специалисти да повишат своите компетентности, съобразно професионалния си профил, личния си избор и стратегията за развитие на образователната институция. Предлагащите дейности са съобразени с анализирани потребности от обучения,

свързани с преподаването на ново учебно съдържание, осигуряване на сигурна, включваща и подкрепяща образователна среда. Специално внимание е отделено на лидерството за осигуряване на ефективна комуникация, споделена визия и отговорност, взаимодействие със заинтересованите страни. Предвидени са и дейности за подпомагане на процеса за формиране на политики чрез извършване на проучвания, които да допринесат за развитието на подходящи политики, насочени към привличане и задържане на мотивирани педагогически специалисти.

Общият брой на педагогическите специалисти, преминали през квалификации през 2020 г., е 588, проведени от:

- по програми от Информационния регистър на МОН – 131 педагогически специалисти;
- от Висши училища – 84 педагогически специалисти;
- от научни организации – 27 педагогически специалисти;
- от специализирани обслужващи звена – 77 педагогически специалисти;
- по Национална програма "Квалификация" – 55 педагогически специалисти;
- по Оперативни програми – 58 педагогически специалисти;
- от учебителни институции в чужбина – 2 педагогически специалисти;
- от РУО - 22 педагогически специалисти;
- от община – 8 педагогически специалисти;
- Институционална – външна – 93 педагогически специалисти;
- Вътрешно-училищни квалификации – 616 педагогически специалисти;
- Други – 70 - педагогически специалисти.

През 2020 година педагогически специалисти са участвали в различни обучения за повишаване на квалификацията и придобиване на различни умения:

- в ОУ „В. Левски“ 50 учители са участвали в обучение "Училище в облака с G Suite", Уебинар "Проектно базирано обучение в облака"; „Дигиталните технологии - тласък към проектно-базирано обучение" с цел повишаване и усъвършенстване на професионалните умения; обучение на учители по БЕЛ и математика за оценители на писмени работи от НВО в IV клас в електронна среда. Споделянето на умения, методи и технологии в урочната дейност, чрез изнесени 30 открити урока пред педагогическите специалисти от екипите за КК и ръководството като възможност за самоусъвършенстване и по-добра методическа подготовка.

- ДГ № 7 „Васил Левски“ – участие в Проект "Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти" по ОП "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз за придобиване умения за контролиране и овладяване на конфликтите, справяне със стреса в професията учител;

- ДГ „Гълъбче“, с. Топчии – участие в обучение „Интерактивни технологии и техники в обучението по БДП през 2020 г. в РУ „Ангел Кънчев“, „Как да създаваме интерактивни модели за обучение в детската градина“ в ШУ „Епископ Константин Преславски“ и ДИКПО - Варна - 2020 г., Иновативни методи за реализиране на педагогическото взаимодействие при формиране на елементарни времеви представи в предучилищна възраст, проведено от „Бит и техника“ ООД Варна.

Независимо от сложната обстановка бяха създадени необходимите условия за повишаване квалификацията на работещите в ЦПЛР-ЦРД учители. Двама от преподавателите придобиха магистърска степен. Всички учители преминаха обучение на тема: „Иновативни методи на обучение и позитивна култура на класната стая/групата. Практически техники за работа в класа/групата. Интерактивно обучение в развитие на компетентностите на 21 век. Формиране на успешни нагласи, учения и функционална грамотност“. Преподавателите по народни танци участваха в междуинституционално обучение и обмяна на опит на ЦПЛР в областта на танцовото изкуство, проведено в Националния дворец на децата.

Като инструмент за **стимулиране на директори и учители** и популяризиране на положителни практики и модели в образованието в Община Разград е учредена наградата „Учител на годината“ и наградата „Директор на годината“. С тях ежегодно се отличават учители и директори на детски градини и училища като оценка за техните значими заслуги. Наградите дават добра възможност за популяризирането на добрите практики и за доразвиване и обогатяване прилагането на добри управленски модели.

Мотивирането на заетите в системата на образованието се постига чрез прилагане на система от мерки, каквито са осигурените: достъп до квалификация, удобства на работното място, улеснено придвижване към работното място, грижа и внимание за здравето на всеки човек.

За осигуряване равен достъп до качествено образование за всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст през 2019 и 2020 година са осъществени следните дейности от Община Разград:

- за всички ученици, които са от населени места, в които няма училище или съответния вид професионална подготовка, като и за децата от детските градини – поставени при същите условия – без детска градина в населеното място, където живеят, е осигурен транспорт до училище, гимназия или детска градина, в съответствие с нормативните изисквания на Министерство на образованието и науката;

- обезпечаване с познавателни книжки, учебни помагала и учебници на децата в подготвителните групи в детските градини и на учениците от I до VII клас в общинските училища;

- осигуряване на условия за активно спортуване и възпитаване на позитивно отношение към спорта и грижата за здравето и участие в събитията от спортния календар на Община Разград - редица международни спортни състезания, домакинства на национални състезания, Общински ученически игри, състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства;

- **поддръжката и модернизирането на материално-техническата база в системата на училищното и предучилищното образование** е един от основните приоритети на Община Разград, който е залегнал и в Общинския план за развитие на община Разград 2014-2020 г.

Това се осъществява чрез извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на училищата и детските градини в община Разград (боядисване, освежаване, саниране, внедряване на мерки за енергийна ефективност, изграждане на нови отоплителни инсталации), които са важна предпоставка за осигуряване на качество на образованието и добри условия за обучение.

През 2019 г. в общински детски градини на неделегиран бюджет – ДГ „Гълъбче“, с. Топчии, ДГ „Радост“, с. Мортагоново и ДГ „Здравец“, с. Гецово са извършени ремонтни дейности от Отдел „Образование“ на обща стойност 5 995 лева.

Във връзка с регулиране процесите на адаптиране на образователните структури към интересите и потребностите на децата и учениците с цел развиване на ефективна и оптимална мрежа от институции в системата на предучилищното и училищното образование, отговаряща на интересите и способностите на децата и учениците и на социално-икономическия профил на региона в ДГ „Здравец“, с. Гецово се сформира още 1 група и с помощта на Община Разград част от помещенията в детската градина бяха пригодени за отглеждането, възпитанието и обучението на децата в групата.

В условията на създалата се епидемиологична обстановка през 2020 г. в страната, в училищата и детските градини са извършени само частични ремонтни дейности по поддръжка на сградния фонд на училищата и детските градини в община Разград (боядисване, освежаване). В ЦПЛР – ЦРД със средства на Община Разград в размер на 29 600 лева бе сменена старата метална дограма с PVC дограма в помещенията на ул. „Грънчарска“ № 5.

През 2020 г. приключи изпълнението на **проект „Ремонт, обновяване на материално-техническата база и мерки за енергийна ефективност в образователните институции на територията на гр. Разград“** по процедура „Изпълнение на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014 - 2020“, приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. По този проект бяха благоустроени и ремонтирани: ДЯ „Звездици“, ДЯ „Слънчево детство“, ДГ № 3 „Приказка“, ДГ № 4 „Митко Палаузов“, ДГ № 5 „Незабравка“, ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, ДГ № 8 „Райна Княгиня“, ДГ № 12 „Зорница“, ДГ № 14 „Славейче“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ и ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, също така беше изграден и физкултурен салон към ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ и ОУ „Н. Й. Вапцаров“.

Всички институции в системата на предучилищното и училищното образование поддържат в добро състояние игрищата и дворните си пространства. През 2020 г. в организирания от Община Разград и Федерация на жените - Разград конкурс „Да на красотата“, в категория „учебни заведения“ бяха отличени ПГТС „Христо Смирненски“ гр. Разград и ДГ № 4 „Митко Палаузов“, гр. Разград за най-красив двор на образователна институция, а през 2019 г. от образователните институции бяха отличени ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград и ДГ „Георги Димитров“, с. Благоево.

През 2020 г. в образователните институции са привлечени допълнителни финансови средства за подобряване на материално-техническата им база и образователната среда чрез кандидатстване по национални и европейски програми и проекти:

- по **Национална програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“** са получени

119 874 лв.:

- **Модул „Подобряване на условията за експериментална работа по природни науки в профилираната подготовка“** - одобрен проект на ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград, чрез който кабинетите по природни науки в училището са с ново и модерно оборудване – 42 094 лв.;

- **Модул „Площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата“** - одобрени проекти на четири училища – ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград и 1 детска градина – ДГ № 12 „Зорница“, гр. Разград – 10 390 лв.;

- **Модул „Модернизирание на системата на професионалното образование“**, дейност 1 „Модернизирание на материално-техническата база“ – одобрен проект на ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ – гр. Разград „Бизнесът – сигурен партньор в професионалното образование“ – 74 890 лв., чрез който са ремонтирани, оборудвани с демонстрационни макети, машини и съоръжения лаборатории по МСС и ХВП.

• по **Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда“** са получени 318 000 лв.:

- Дейност I „Големи проекти“ – спечелен проект на стойност 270 000 лв. от ППМГ „Академик Никола Обрешков“, гр. Разград, по който е изграден STEM център в училището.

- Дейност II „Малки проекти“ - ОУ „Г. С. Раковски“, с. Раковски – 48 000 лв.

• по **НП „Предоставяне на съвременни условия за работа на децата и учениците в центрове за подкрепа за личностно развитие“** са получени 48 028 лв.:

- **Модул „Подкрепа на децата и учениците за работата в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО – центрове за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и астрономически обсерватории и планетариуми“**

– одобрен проект на ЦПЛР – Център за работа с деца, гр. Разград за обзавеждане на кабинет по изобразително и приложно изкуство – 19 019 лв. Със средствата бе закупено ново обзавеждане, оборудване и материали за кабинета по изобразително и приложно изкуство; ЦПЛР – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“, гр. Разград с проект за оборудване съблекалните в зала „Лудогорец“ с 14 шкафчета и подобряване материалната база със спортни уреди и пособия – 16 500 лв.;

- Училищата в община Разград предоставят възможност на младежи, които са прекъснали образованието си, да продължат в самостоятелна форма на обучение или задочна форма на обучение.

- достъп на всяко дете и ученик до качествени информационно-комуникативни технологии

Достъпът до информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за съвременните деца е неразделна и все по-важна част от достъпа до образование. Електронизацията на учебния процес е ключов елемент на модерното училище, а навлизането на иновации, базирани на ИКТ, в системата на образованието оптимизира процеса на обучение и повишава неговата ефективност.

При обучението на децата в детските градини се използват все повече съвременни ИКТ технологии - използване на социалните мрежи в образователния процес, предоставяне на съдържание и аудио и видео ресурси чрез интернет технологиите – социални мрежи, блогове, сайтове и др., електронно, мобилно и смесено обучение, виртуална и добавена реалност в обучението; смартфони, лаптопи, интерактивните бели дъски, мултимедийни системи, т.е. постепенно дигитализиране на образователния процес и успешно реализиране на обучение в електронна среда. В периода на затваряне на детските градини поради епидемиологичните мерки за работа с децата и техните родители се използваха платформите Classroom, Zoom за провеждане на обучение от разстояние в електронна среда на децата.

В Националната програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ (НП ИКТ) са заложили дейности по осигуряване на модерни средства за достъп до образователни ресурси и обучение в системата на училищното образование, както и устойчиво развитие на опорната образователна мрежова инфраструктура с възможност за бъдещо разширение и поэтапно обхващане на всяка образователна институция. За поредна година е осигурена и интернет свързаността на всяко училище.

За пета поредна година в новата национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ са включени и институции от системата на предучилищното образование.

За 13 общински училища и 2 ЦПЛР са осигурени средства за дейности по НП

„Информационни и комуникационни технологии /ИКТ/ в системата за предучилищното и училищното образование“ за 2020 година в размер на 16 358 лв. От тях за електронен дневник – 10 300 лв., за интернет свързаност – 4 860 лв., за допълнително оборудване с Wi-Fi – 1 198 лв.

Чрез образователната платформа G Suite for Education, с цел постигане на по-интересно и интерактивно обучение в електронна среда, учителите ОУ „Васил Левски“ приложиха съвременните информационни технологии в учебния процес. В работата си използваха образователния пакет от приложения, специализирани в различни направления: Google Classroom – виртуална класна стая, Google Drive – място за съхранение и споделяне на файлове, Google Meet – видео конферентни връзки, Google Forms – онлайн тестове, Google Docs, Sheets, Slides – онлайн документи, таблици и презентации, Gmail – ел. поща и др.

През 2020 г. са реализирани различни дейности и проекти за **формиране на социални и граждански компетентности и екологично възпитание на младите хора**

- **проект BG05M2OP001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден“**, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. Целите на проекта са усвояване на знания и умения за работа в дигиталното общество, насърчаване модернизиранието на образованието и ученето през целия живот, подобряване на достъпа до образование, в т.ч. чрез използване на леснодостъпни платформи и мобилни приложения с цел по-бърза и по-лесна реализация на пазара на труда (ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „Васил Левски“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ „Отец Паисий“, СУ „Христо Ботев“, ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец, ПГССХВТ „А. Кънчев“).

- Министерството на околната среда и водите (МОСВ) и Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) реализираха Националната кампания „За чиста околна среда“, с цел реновиране и създаване на нови паркови пространства, залесяване и засаждане на почистени площи, ремонтване на детски площадки и съоръжения и пр. В проекта участва ДГ „Пролет“, с. Стражец, като е изградена нова спортна площадка за игра и спорт на децата.

- През 2020 г. НПТГ „Ш. Петьофи“, гр. Разград има спечелен **проект по ПУДООС „Чиста околна среда – това е моето бъдеще“** - изградена зелена зона с фитнес уреди – противодействие на застоялия начин на живот и компютърната зависимост сред по-големите ученици, както и инсталиране на три външни маси за шахмат и кошчета за разделно събиране на отпадъци. Благодарение на проекта се постига формиране на гражданска, екологична и природозащитна култура, приобщаване към националните и общочовешки ценности у младите хора.

- НПТГ „Ш. Петьофи“ - **Проект "Да обърнем гръб на агресията"**- фотоконкурс с видеа свързани с борбата с агресията, рекламни материали, беседи и спортен празник на стойност 815 лв. от общински бюджет и собствени средства.

Всички училища в град Разград, както и в ОУ „Св. св. Кирил и Методи“ с. Ясеновец и ОУ „Д-р П. Берон“, с. Осенец имат ученически съвети, чиято дейност се изразява в участие в ученическо самоуправление, планиране, подготовка и реализация на дейности и вземане отношение при вземане на различни решения, организиране на училищни мероприятия, отбелязване на бележити дати, Ден на толерантността, Ден за борба с тормоза в училище, Отбелязване на национални и празнично-обредни празници, инициране на кампании, изготвяне на превантивно-информационни табла, презентации, разговори и дискусии в час на класа.

41 ученици от 14 училища участват в Младежки общински съвет - Разград. През 2020 година Младежният съвет е провел 2 присъствени срещи. Поради епидемиологичната обстановка през годината дейността на съвета е преустановена.

Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

Осигуряването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания и успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти се осъществява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО), с подкрепата на общината чрез изпълнението на дейности, заложили в Годишния план за изпълнение на общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование. През 2019 г. бе приета Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград (2019 - 2020 г.) и Годишен план на дейностите за

подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Разград за 2019 г. и 2020 г. в изпълнение на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград.

Единствен за област Разград, в град Разград осъществява дейността си **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО)**, в който се предлагат дейности, свързани с организационно и/или методическо подпомагане, квалификацията на педагогическите специалисти и с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности (РЕПЛРДУСОП) по чл. 190 от ЗПУО към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование осъществява следните дейности:

1. Оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на децата и учениците.
2. Отлагане от задължително обучение в I клас деца със специални образователни потребности.

За 2019 година на 32 деца и ученици е извършена оценка на индивидуалните потребности и е одобрена допълнителната подкрепа от РЕПЛРДУСОП, а за 2020 г. на 50 деца и ученици. Брой деца със СОП, за които се отлага обучението в 1 клас – 5 деца през 2019 г. и 5 деца през 2020 г.

В началото на всяка учебна година директорите на училищата и детските градини на територията на община Разград подават заявка за осигуряване на нужните им специалисти за децата и учениците със СОП. На всички деца и ученици са осигурени нужните специалисти. За всяко дете/ученик има създаден екип, който реализира допълнителната подкрепа. В началото на учебната година е направена оценка на всяко дете/ученик от екипа и е изготвен план за допълнителна подкрепа, който се изпълнява. Към 31.12.2020 година Регионалният център е оказал подкрепа на общо 62 деца и ученици от общинските детски градини и училища – 22 от ДГ и 40 ученици от 1-12 клас в училищата, съответно в 8 детски градини, 5 основни училища, 1 средно училище, 1 - спортно училище, 1 професионална гимназия (*Таблица 14*).

За допълнителната подкрепа на учениците в община Разград РЦПППО – Разград след направени заявки от директорите на съответните детски градини и училища е осигурил следните специалисти:

- 6 ресурсни учители;
- 2 психолози;
- 1 логопед.

С цел продължаване на учениците със завършен VII клас с удостоверение за завършен клас в училище по чл. 142, ал. 3, т. 2 от закона и с оглед гарантиране на правото на образование Регионалният екип изготви мотивирано становище за насочване на съответните ученици в подходящ профил, съответно професия и специалност, съобразен с индивидуалните им особености, потребности и възможности и с държавния план-прием за областта – 17 ученици от община Разград през 2019 г. и за 12 ученици през 2020 г. Консултирани са и родителите на ученици, завършващи X клас, относно възможностите им за продължаване на образованието на децата им.

През 2019 г. и 2020 г. РЦПППО – Разград оказва допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности в община Разград, както следва (*Таблица 13*):

Таблица 13

клас/група	I група	II група	III група	IV група	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	VI клас	VII клас	VIII клас	IX клас	X клас	XI клас	XII клас
за 2019/2020 уч. г. към м. 09.2019 г.	0	1	4	6	2	4	7	3	3	4	2	5	1	1	1	1
	общо 11 деца				общо 34 ученици											
за 2019/2020 уч. г. към м. 12.2019 г.	3	2	5	6	2	4	7	2	2	5	2	5	1	1	1	1

	общо 16 деца				общо 35 ученици											
за 2019/2020 уч. г. към м. 02.2020 г.	3	3	7	7	3	4	6	2	3	4	0	7	1	1	1	1
	общо 20 деца				общо 33 ученици											
за 2020/2021 уч. г. към м. 09.2020 г.	0	3	4	8	2	3	3	6	2	3	4	6	3	1	1	0
	общо 15 деца				общо 34 ученици											
за 2020/2021 уч. г. към м. 12.2020 г.	0	6	6	10	3	5	6	6	2	3	4	6	3	1	1	0
	общо 22 деца				общо 40 ученици											

Тези деца и ученици се обучават съвместно със своите връстници съответно в:

Таблица 14

учебно заведение	към м. 12.2019 год.	към м. 12.2020 год.
детска градина	7	8
основно училище	4	5
средно училище	1	1
спортно училище	1	1
професионална гимназия	2	1
общо	15	16

През 2020 г. допълнителната подкрепа през месец март премина в електронна среда, но през летния период в РЦПППО се осъществяваше присъствена индивидуална терапевтично-рехабилитационна подкрепа с деца и ученици със специални образователни потребности от 01 юни 2020 г. след информирано съгласие на родителите, както и при осигурени строги санитарно-хигиенни условия и прилагане на необходимите противоепидемични мерки до края на учебната 2019-2020 година.

Децата и учениците със СОП от община Разград участват в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и други заедно със съучениците си според своите възможности и обстановката в страната. През отчетния период са организирани инициативи и мероприятия, в които могат да участват ученици със СОП - изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици (*Национална кампания „Да играем заедно“, Футбол за момчета и момичета, образователна игра „Това го знае даже хлапе“ под патронажа на РУО – Разград и др.*). Децата със СОП участват успешно в извънкласни дейности, тържества, излети. Добра практика, доказала ефективността си във времето, е традиционната лятна академия за деца от подготвителна група на детските градини и начален етап на училищата.

Освен от регионалния център допълнителна подкрепа на деца със СОП се осъществява и от общински училища, в които има назначени ресурсни учители, психолози и логопед:

- 64 ученици са на ресурсно подпомагане от ресурсни учители в четири училища – ОУ „Н. Икономов“ – 2 ресурсни учители (15 ученици), ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 1 ресурсен учител (9 ученици), ОУ „И. С. Тургенев“ – 2 ресурсни учители (31 ученици), ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ - 1 ресурсен учител (9 ученици);

- По един психолог има в ОУ „Н. Икономов“ и ОУ „И. С. Тургенев“;
- Един логопед работи с деца с говорни нарушения в ОУ „Н. Икономов“.

В ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец има изцяло реновирана стая с условия за обучение на децата със СОП от собствено финансиране и средства от общински бюджет.

Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална интеграция и рехабилитация и др.

Дейности през 2020 г.:

1. Рехабилитация, социализация, психологическо консултиране на деца и ученици с увреждания и техните семейства в Дневен център за деца с увреждания - Разград - Осъществени са дейности по рехабилитация, социализация, психологическо консултиране, логопедична дейност и педагогическа

дейност на 22 деца и 3 младежи с увреждания и техните семейства в Дневен център за деца и младежи с увреждания – Разград. Предоставя се индивидуална педагогическа подкрепа за децата с увреждания.

2. Осигуряване на среда за развитие на деца и младежи с увреждания, лишени от родителска грижа в ЦНСТДМУ - Предоставена е сигурна и защитена среда за 7 деца и 18 младежи с увреждания, чрез индивидуализирана грижа и подкрепа, в условия близки до семейната среда, осигуряващи по-добро качество на живот и възможност за пълноценно развитие и социално включване.

3. Извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване на деца с увреждания в ЦСРИ „Емилиан“, гр. Разград - Предоставени са дейности за подкрепа, рехабилитация на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност за 63 децата с различни вид и степен на увреждане в ЦСРИ „Емилиан“, гр. Разград. Предоставени са социални услуги на 18 деца със СОП.

4. Извършване на социални услуги - социална рехабилитация и интеграция, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, огромяване на деца в Център за работа с деца на улицата (ЦРДУ) гр. Разград - огромяване на 20 деца в Център за работа с деца на улицата (ЦРДУ) гр. Разград и на 14 семейства.

През 2020 г. продължава Проект „Превенция на социално изключване и намаляване на бедността сред децата в община Разград“ 2016 - 2021 г. на стойност 1 310 567,00 лв., който се реализира от Община Разград. Финансира се от ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., съфинансирана от ЕСФ. Главната цел на проекта е създаване на мрежа от устойчиви интегрирани услуги за ранно детско развитие в община Разград за превенция на социалното изключване и намаляване бедността сред децата и техните семейства. Услугите, които се предлагат са: ранна интервенция на уврежданията, допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище, дейности по превенция на заболяванията и др.

Основните целеви групи деца в риск са:

- деца от уязвимите етнически групи, в частност ромската общност;
- деца, чиито родители са безработни;
- деца, чиито родители получават социални помощи и др.

По проекта са постигнати следните резултати – предоставени психологически консултация и подкрепа на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски учения, семейно консултиране и подкрепа, индивидуална и група работа с деца и родители, включително и с деца и родители, които не са от уязвими групи с цел посещаване на детска градина.

Педагогическите колективи в училищата и детските градини работят за изграждането на една по-висока култура на толерантност и приобщаване: ранно образование, достъпно за всички, независимо от социално-икономическия им статус и интелектуалните им умения и възможности. Чрез прилагане на иновативни подходи педагогическите кадри успяват, макар и трудно, да променят съществуващия модел и начин на мислене сред ромското общество. Иновативните методи допринасят за засилване мотивацията за включване на деца и родители от етническите малцинства в училищния живот, да общуват повече на български език и да повишат своята грамотност. Групите по интереси, които се създават в училищата и детските градини, допълнителните занимания с тези деца и ученици спомагат за формирането на социални и граждански компетентности и по-лесното приобщаване и задържане на тези деца.

За децата, които нямат равен старт (деца, недостатъчно добре владеещи български език, деца с увреждания, деца от социално слаби семейства и др.), се полагат специални грижи, с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, чрез:

- използване възможностите за приобщаващо образование, регламентирани в Закона за предучилищното и училищното образование;
- осигуряване на подкрепяща среда за децата със специални образователни потребности, включваща финансиране участието на учителите в обучителни програми за интегрирано обучение;
- привличане на родителската общност в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците, включването им в съвместни училищни инициативи, открити уроци и др., за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца виждайки постигнатите резултати, да променят своето отношение към училището като институция;

- подобряване на физическата среда, в която протича процеса на интеграция (интерактивни класни стаи в някои училища, съвременно оборудване, създаване на позитивен климат в училището или детската градина за привличане на децата);

- интеграционни дейности за деца и младежи, чрез организиране на съвместни инициативи, инициативи за изграждане на култура на толерантност и уважение към младежите в риск; подпомагане ученици от малцинствата;

- съхранение и развитие на културната идентичност на децата чрез организирани прояви в интеграционна среда;

- изграждане на подходяща архитектурна среда за достъп на децата с увреждания до училищата и ДГ - В ОУ „И. С. Тургенев“ на разположение на екипа за подкрепа за личностно развитие са лаптоп, принтер и система за контрол с поглед, позволяваща на учениците ни със съхранен интелект, но с двигателни проблеми, да използват погледа си вместо компютърната мишка при работа с лаптоп. Във всички кабинети има интернет. На разположение е и мултимедия, която се използва при нужда. Осигурени са и необходимите пособия за работа с учениците със СОП - разнообразни образователни игри, пъзели, топки, удобни меки столове. Дидактичните материали се обновяват периодично, като се акцентира върху иновативното модерно образование;

- закупуване на учебници и учебни помагала в училищните библиотеки, за ученици след 8-ми, които нямат финансови възможности да ги закупят;

- кариерно ориентиране и консултиране на учениците в училищното образование. Включва взаимнодопълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда;

- популяризиране на добрите практики за интегриране на децата със специални образователни потребности;

- подкрепа на инициативи за социализация на децата, за които българският език не е майчин.

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал.

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда. В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма.

Работата с деца от различни етноси налага учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда. Девет основни училища (ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „Отец Паисий“, ОУ – с. Раковски, с. Стражец, с. Осенец, с. Киченица, с. Дянково, с. Ясеновец) и пет професионални гимназии (НТПГ, ПГССХВТ, ПГО, ПГТС, ПГХТБТ) участват в Национална програма за финансиране на занимания по интереси и **Проект „Подкрепа за успех“**. Целта при участието в програмата е превръщане на училището в по-привлекателно място за развитие и изяви. Учениците посещават групите с интерес и желание, като това ги приобщава към училище. Формирането на клубове и занимания спомага за по-добрата интеграция на учениците от уязвимите групи, такива от ромски произход и социално слаби семейства. За учениците се организира и провежда допълнително обучение по учебните предмети с цел превенция на обучителни затруднения и преодоляване на системни пропуски при усвояване на учебното съдържание. Това води до повишаване на самочувствието на по-трудно интегриращите се деца и приобщаването им към училищната общност.

В училищата се организират часове за консултации, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към цялостния училищен живот.

Във връзка с изпълнението на проектите, свързани с интеграцията на деца и ученици от малцинствата и с обучението на деца и ученици със СОП, през 2019 г. ОУ „Ив. С. Тургенев“ участва в:

- НП „Заедно в грижата за ученика“, Модул 2 „Осигуряване на условия за екипна работа на учителите от началния етап с детски учители и с учители по учебни предмети от прогимназиалния етап“, като в програмата са обхванати 44 учители. Проведени са работни срещи и посещения на начални учители в ПГ за запознаване с индивидуалните особености на децата, които предстои да постъпят в първи клас, реализирана е съвместно преподавателска дейност в ПГ и в клас, свързана с по-успешната адаптация на децата към новата им социална роля на ученик. Проведени са уроци с „гостуващи учители“ съвместно от начални учители и от учители в прогимназиалния етап, разработени са материали, подпомагащи по-плавния преход от IV към V клас. Бюджета на НП по общи (насочени към всички) и целеви (насочени към целевата група) мерки е на стойност: 1 720,00 лв.

- ОП „Подкрепа за успех“ – в програмата са включени 19 учители и 240 ученици. Учителите работят допълнително с учениците, които срещат затруднения с усвояване на учебния материал, а в групите по занимания по интереси се насърчава тяхното творческо мислене, въображение, креативност. Бюджета на ОП - по общи (насочени към всички) и целеви (насочени към целевата група) мерки е на стойност: 13 955,00 лв.

- НП „Заедно за всяко дете“, Модул 2 „Добри практики за взаимодействие с родителите на институциите от предучилищното и училищното образование“ – включени са 2 учители и 20 ученици. Целта на програмата е родителите да се приобщят към учебно възпитателния процес. Бюджета на НП - по общи (насочени към всички) и целеви (насочени към целевата група) мерки е на стойност: 2 000,00 лв.

В ДГ № 8 „Райна Княгиня“ бе организиран Клуб „Гражданин на света“, който дава възможност децата да се запознаят с културата и традиционните за етносите в България обичаи и празници, облекла и кухня. За децата заниманията бяха низ от игри и забавления. Игровият подход се състоя в интерактивни методи и игри за:

- запознанство, научаване имената и опознаване на участниците;
- проучване произхода и родословното дърво на децата;
- насърчаване на общуването (вкл. невербална комуникация);
- екипна работа – работа в малки групи;
- изграждане на доверие;
- ролеви игри;
- симулативни игри;
- образователни игри.

Комплексно с игровия подход се ползва и образователен подход изразен в:

- презентации за културата и традициите на етническите общности;
- гледане и обсъждане на видео и аудио материали за етносите в България, начина им на живот, традициите, обичаите, празниците, традиционна кухня, облекла;
- наблюдения, проучвания, беседи и разговори, включване на родители и семейства на децата от трите етноса, насочени към опознаване културата на етносите в България;
- усвояване, затвърдяване и усъвършенстване на знанията в практически дейности свързани с подготовка и честване на празниците Коледа, Шекербайрам, Ромски празник Хедерлез.

В ОУ „Г. С Раковски“, с. Раковски от няколко години функционира училищно радио „Мечта“, чиято програма е регламентирана с план за работата му през съответната година. Ежемесечно учениците от всички класове подготвят и се излъчват радиопредавания по различни теми – морално-етични, гражданско образование, значими личности, национални празници.

И през 2020 г. продължават дейностите по Проект BG05M2OP001-3.005-0004 „**Активно приобщаване в системата на предучилищното образование**“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 - 2020 г., в който са включени всички детски градини на територията на община Разград. По проекта се подпомага допълнителното обучение на децата, невладеещи добре български език, провеждането на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, включително обезпечаване на средствата за такси на деца от уязвими групи, осигуряване на допълнителен педагогически и непедagogически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др. За 2020 г. по проекта са платени такси на деца в размер на 14 520,01 лв.

Родителската общност бе привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на

децата и учениците. Родителите бяха включени в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи, открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своето отношение към училището като институция.

През 2020 г. стартира проект **„С уважение и толерантност напред в образованието“** на ДГ **„Пролет“**, с. **Стражец** на стойност 13 700 лв. към ЦОИДУЕМ КПЗ3.19-2020, *Приоритет 2 – „Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват, задържане и реинтеграцията им образователната система“*. В проекта са включени като участници 50 деца, родители, по-големи сестри и братя, както и доброволци и целия персонал на детската градина. Проектът е насочен към реализиране на дейности за образователна интеграция на социално слабите семейства чрез изграждане на доверие в образователната институция и тяхното задържане в образователната система. Осигуряване на благоприятни условия за съвместна образователна дейност на децата и техните родители от етническите малцинства, насочен към успешна адаптация и социализация за равен старт в обществото.

Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за издирване на непосещаващите, предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите.

В целодневна организация на обучение са включени 1 874 ученици, разпределени в 85 групи във всички основни училища в Разград и в СУ „Христо Ботев“ с изключение на ОУ „Елин Пелин“ с. Стражец. Целодневната форма на обучение включва възпитаващи дейности и занимания по интереси, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците.

С цел осигуряване на условия за активно социално приобщаване на деца от социално уязвими груп от учебната 2020 - 2021 г. в ОУ „Елин Пелин“, с. Стражец е назначен учител, който е артист-музикант в Капански ансамбъл – Разград с идеята тази година в училището традиционните учебни часове по музика да са разнообразени по съвременен начин и да са посветени на всеки един от основните музикални инструменти от състава на един ансамбъл – тъпан, гайда, цигулка, тамбура, кавал, пиано, виола, гъдулка.

НПТГ „Шандор Петьофи“ реализира **Проект „Гледни точки“ към ЦОИДУЕМ** (Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства) на стойност 13 546 лв. за реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда. Проектът предлага иновативна концепция за интегриране на межкултурното образование и нови форми за насърчаване на учениците от различни етнически групи към приемане и уважаване на различията - 4 работилници, 3 групи по гражданско образование и 1 фотокръжок, включени са 120 ученици и 8 учители.

ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „В. Левски“, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ "Св. св. Кирил и Методий", с. Ясеновец, ПГССХВТ „А. Кънчев“ са включени в **Проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“** - допълнително обучение за деца в риск от отпадане и с обучителни затруднения, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и преодоляване на обучителните затруднения по български език и литература и математика чрез допълнително обучение.

Създаването на условия за активно социално приобщаване на деца от социално уязвими групи (деца от маргинализираните общности, деца със специални образователни потребности) е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията през периода 2019-2020 година бяха насочени към подобряване на

сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни – местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата.

Детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие осъществяват дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес.

На територията на община Разград функционира **Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН)**. Основните направления на работа в Комисията, вменени като задължения както от Закона, така и от програмните документи на Община Разград, са насочени към анализ на състоянието и причините за противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, подготовка и провеждане на възпитателни дела, привеждане в изпълнение на възпитателните мерки, организиране и координиране на превантивната дейност на територията на общината. По традиция се оказва методическа подкрепа на педагогическите съветници и училищни психолози относно работата им с проблемни ученици. Местната комисия осъществява дейността си като поддържа устойчиви партньорски отношения с организации и институции, работещи за образованието и възпитанието на децата - с Отдел „Образование и спорт“ към Община Разград, РУО на МОН, Районна прокуратура, ОД и РУ на МВР, Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ – Разград и др.

Извършителите на правонарушения, установени от органите на реда, са предимно непълнолетни момчета от проблемни семейства, с физиологическата и психична незрялост, без добър социален статус и с липса на възпитателен капацитет. Деянията им са предимно кражби, побои и нанесени телесни повреди, увреждания на обществено и лично имущество, хулигански прояви и други.

През 2019 г. се забелязва намаляване на общия брой извършени противоправни деяния на лицата-извършители в сравнение с предходната година, но за пръв път е завишен дялът на малолетните. През 2019 г. Местната комисия е наложила общо 62 възпитателни мерки, като в повечето случаи по целесъобразност е определяна повече от една мярка; МКБППМН е работила по 32 преписки и сигнала за извършени закононарушения от 35 малолетни и непълнолетни от общината. Образувани са и проведени 29 възпитателни дела. С проявените деца обществените възпитатели и консултантите са извършвали индивидуална корекционно-възпитателна работа. Извършени са множество превантивни инициативи с училищните общности за повишаване на уменията на подрастващите за просоциален и законосъобразен живот.

През отчетната 2020 година са извършени противообществени прояви от 43 малолетни и непълнолетни лица. По тях са проведени 21 възпитателни дела, като са наложени възпитателни мерки на 33 деца. При сравнителен анализ на данните от няколко години назад се вижда, че намалява общия брой извършени деяния и на броя участници в тях. Традиционно преобладаващите деяния – кражбите, също са намалели за сметка на увеличение на свързаните с агресия и увреждания постъпки. Извършването на някои от последните е било предхождано от употреба на алкохол или наркотични вещества. Почти всички проявени са попаднали в Комисията за първи път.

През 2020 г. Местната комисия е наложила общо 63 възпитателни мерки, като в повечето случаи по целесъобразност е определяна повече от една мярка. Най-ефективните „Поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател“ и „Задължаване на детето да участва в консултации за преодоляване на отклоненията в поведението“ са реализирани от 14 обществени възпитатели и 2 консултанти. Прилагайки индивидуален подход, подходящи методи и инструменти, те осъществяват корекционно-възпитателно въздействие на децата с противоправно поведение.

Създаден е **Консултативен кабинет по проблемите на детската личност**, в който екипът на комисията – един юрист, четирима психолози и педагози, провеждат безплатно консултиране по график не само на проявените, но и на деца в риск и родители от общината.

Във връзка с извънредната епидемична обстановка в страната беше **разкрита Телефонна линия за психологическа подкрепа на малолетни и непълнолетни**. На посочени четири телефона специалистите-психолози предлагаха индивидуална подкрепа на младите хора за справяне с тревожността и стреса в условията на изолация.

МКБППМН осъществява и ранна превенция сред малолетните и непълнолетните изразяваща се в дейности за предотвратяване извършването на противоправни деяния от подрастващите - издаден е за пета поредна година *Програмен позитивен календар* за всички училища, на ниво училище превантивно работиха Училищни комисии за превенция, осъществени са 11 съвместни инициативи с

училища от общината с дейности за превенция на проблемното поведение, агресията и противообществените прояви сред подрастващите. През 2020 г. са извършени и други превантивни дейности на комисията - методическа подкрепа на педагогическите съветници и училищни психолози при работата им с проблемни ученици и за тяхното ранно откриване.

През 2020 година, поради пандемията, традиционните общи работни срещи и обучения не можаха да се състоят, но имаше множество двустранни такива.

На територията на общината продължава своята дейност **Общинският съвет по наркотични вещества (ОБСНВ)** и **Превантивно-информационен център (ПИЦ)** към него. Общинския съвет по наркотични вещества (ОБСНВ) е държавно-делегирана дейност към Община Разград, съгласно Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите. ОБСНВ разработва, приема и координира общински програми за борба срещу разпространението, употребата и злоупотребата с наркотични вещества и има своята роля и отговорност за изпълнението на Националната стратегия и плана за действие към нея на местно равнище. Обединява усилията на институциите и неправителствените организации, при разработване и прилагане на превантивни програми срещу употребата на наркотици.

Превантивно-информационният център (ПИЦ) събира, съхранява и анализира информация на общинско ниво, необходима за осъществяването, координирането и оценяването на програмите за борба срещу употребата и злоупотребата с наркотични вещества. Дейността на ПИЦ е насочена към всички млади хора на територията на общината в училищна възраст. ПИЦ разработва програми за превенция на употребата на наркотични вещества; организира лекции, семинари и дискусии по тези теми с ученици, учители, родители, педагогически съветници и медицински специалисти от училищата; осъществява консултативна дейност с деца/младежи в риск и техните родители; провежда социологически проучвания; поддържа информационна система и база данни; изработва и издава информационни материали за проблемите, свързани с употребата на наркотични вещества – листовки, брошури, плакати и други; организира различни младежки инициативи с превантивна насоченост – конкурси, концерти, спектакли, спортни състезания; осъществява промоция на здравословен начин на живот.

През периода 2019 - 2020 година основните усилия на ОБСНВ и ПИЦ бяха насочени към превенция употребата на наркотици, чрез активното и целенасочено включване на училището и младите хора в дейности, насочени към информиране за рисковете от употреба на наркотици, развиване на социални умения и компетенции, формиране на нагласи за здравословен начин на живот, повишаване на гражданската активност, както и предлагане на алтернативна ангажираност за свободното време. Основен партньор в работата на ОБСНВ и ПИЦ е Младежкия съвет по наркотични вещества (МСНВ) и учениците от Училищните превантивни клубове към разградските училища.

Акцентите в превантивната работа бяха поставени върху провеждане на мероприятия свързани с ограничаване на разпространението и употребата на наркотични вещества чрез обединяване на усилията на институциите, които имат отношение към проблема. Във връзка с реализиране на дейностите заложи в Плана за работа на ОБСНВ и ПИЦ към него за превенция на употребата и злоупотребата с наркотични вещества за 2019 г., приет с Решение № 691 по протокол № 53 от 26.03.2019 г., през цялата 2019 г. година по график бяха обхванати **2 759 ученици** от 2 до 12 клас от 14 общински и държавни училища от община Разград. Изнасяха се лекции, беседи, презентации по темите свързани с наркотиците, алкохола, тютюна, енергийните напитки, наргилетата и др. видове зависимости, както следва:

- 2. - 4. клас – здравословен начин на живот, енергийни напитки и вредите от тютюнопушенето. Включват се презентации, подходящи за децата, филм за пасивното тютюнопушене и демонстрации с пушещата кукла Сю;

- 5. - 7. клас – превенция на злоупотребата с тютюн, наргилета, алкохол, енергийни напитки и наркотични вещества. Ролеви игри и симулация с алкоочила;

- 8. - 12. клас – превенция на злоупотребата с алкохол, наркотични вещества, дизайнерски дроги, вредите от пушенето на наргилета и електронни цигари. СПИН - болести предавани по полов път.

Основен партньор в работата на ОБСНВ и ПИЦ е **Младежкия съвет по наркотични вещества (МСНВ)** и учениците от **Училищните превантивни клубове** към Разградските училища.

Съвременните изследвания категорично посочват, **че превенцията от връстници е най-ефикасния подход сред превантивните програми**. В тийнейджърска възраст обикновено младежите са на етап в емоционалното си развитие, в който изживяват криза на доверието към

възрастните (в т.ч. и родителите) и започват да търсят идентификация в групите от връстници. Поведението и убеждения на връстниците стават за подрастващите много по-достоверни и атрактивни като модел за собственото поведение. Затова основните насоки, в които работят членовете на МСНВ са: повишаване информираността на младите хора по отношение на рисковете от употреба на психоактивни вещества; консултиране на връстници и провеждане на тренинг-обучения по подхода „От връстници за връстници“; организиране и провеждане на различни младежки инициативи, насочени към предоставяне на алтернативи за свободното време и промоция на здравословен начин на живот; организиране на кампании за превенция на наркоманиите.

Разград е един от дванайсетте града в България, където през учебната 2019/2020 година стартира пилотното изпълнение на две Национални програми за превенция употребата на психоактивни вещества в две разградски училища. И двете национални програми са разработени от екипи на Националния център по наркомании (новото име е Национален център по обществено здраве и анализи), съвместно със специалисти от Превантивно-информационните центрове в страната и са одобрени за прилагане от Министерство на здравеопазването и Министерство на образованието и науката. Програмите използват предимно интерактивни методи и подходи и са насочени към развиване на социални и личностни умения и формиране на нагласи за живот, свободен от зависимости. В превантивната програма, насочена към ученици 8. - 11. клас, е заложена и активна работа по подхода „От връстници за връстници“, чрез сформирани и обучение на училищни доброволчески екипи. Поради въведените противоепидемични мерки през 2020 г., дейностите по двете програми бяха преустановени.

През 2020 г. в превантивно-информационната дейност бяха обхванати **1 044** ученици от 7 общински и държавни училища от община Разград. Заради въведените противоепидемичните мерки в държавата, броя на обхванатите в дейности ученици през 2020 г. е сравнително по-малък от предходната 2019 г. Въпреки това ОбСНВ и ПИЦ са осъществили през годината редица дейности, заложили в плана за работа за 2020 г.: беседи, лекции, кампании, презентации по теми свързани със зависимостите, срещи-обучения по предварително подаден график от педагогическите съветници в училищата по различни теми.

Осъществяването на превантивните кампании и дейностите е в резултат на съвместните усилия на държавни, общински и неправителствени организации. ОбСНВ активното сътрудничество с институции като РЗИ, ОД на МВР, инспектори от ДПС, отдел „Образование и спорт“ и отдел „Социални услуги и здравеопазване“ към Община Разград, МКБППМН, местни медии, директори, педагогическите съветници, психолози и медицинските специалисти от училищата на територията на община Разград. През 2020 г. бяха реализирани следните превантивни кампании:

- кампания „Изберете любовта, а не наркотиците и алкохола“, която се състоя под мотото „Кондом с бонбон“, организирана от ОбСНВ и ПИЦ, съвместно с доброволците от МСНВ и експерти от РЗИ.

- По повод 31 май - Световен ден без цигарен дим беше организиран творчески конкурс „Проблемът с тютюнопушенето през очите на децата“. В конкурса участваха над 40 деца в две възрастови групи 1 - 4 клас и 5 - 7 клас за рисунка и есе по темата. Творбите на децата от конкурса, заедно с творбите от миналогодишния конкурс „Наркотиците през моите очи“, бяха издадени в луксозна книжка „Проблемът с наркотиците и тютюнопушенето през очите на децата“ в тираж от 500 броя. Книжката може да се използва като помагало по Здравно образование в часовете на класа.

- по случай 26 юни – Международен ден за борба с наркоманиите и нелегалния трафик на наркотици Община Разград, ОбСНВ и ПИЦ в партньорство с Съюза на българските автомобилисти – клон Разград, спортен клуб по колоездене – СПРИНТ и Баскетболен клуб „Вълци - Разград“, организираха спортни инициативи за подрастващи. Приложно колоездене и Streetball за деца и юноши. С кампанията се включиха близо 300 деца.

- Организиране и провеждане на кампания „Живей, не страдай“ по повод Световния ден на психичното здраве - 10 октомври.

- По случай 1-ви декември – Световен ден за борба със СПИН беше изготвена и изпратена мултимедийна презентация до всички училища, с цел насочване на вниманието на подрастващите към превенцията на заболяването. Надслова на кампанията тази година беше „Глобална солидарност, гъвкави услуги“.

3.2. Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Община Разград има изградена и добре функционираща мрежа от звена за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

През учебната 2020/2021 година на територията на община Разград функционират 4 центъра за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците (ЦПЛР) - УСШ, ЦУТНТ, ЦРД и Ученическо общежитие. Информацията относно организационните форми в тях е посочена в Таблица 15.

Таблица 15

Центрове за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците	Брой обхванати деца и ученици	Брой групи и обхванати деца и ученици			
		Постоянни групи			Временни групи
		направления/профили	форми	Брой групи	Брой групи
ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ гр. Разград /УСШ/	525	Спорт	групи по: баскетбол; бадминтон; лека атлетика; ориентиране; шахмат; колоездене; стрелба с лък; тенис на маса; тенис на корт; плуване; волейбол	42	10
Център за ученическо, техническо и научно творчество гр. Разград /ЦУТНТ/	551	Природоматематически	школи по математика и биология	38	35
		Екология и опазване на околната среда	Клубове „Здраве“, „Приатели на скаутите“, „Екология“, „Екотуризм“, „Здравословен живот“		
		Приложно-технически	Клубове „Млад приложник“, „Компютърен свят“, „Техническо чертане“, „Млад кулинар“, „Авиомоделизъм“, „Природа и фантазия“, „Конструиране и моделиране“ кръжоци „Сръчни ръчички“		
		Хуманитарно-обществен	школи „Български език и литература“, „Немски език“, „Английски език“, кръжок „Руски език“, клубове „Репортери“, „Слово“, „Микрофон“		
Център за работа с деца гр. Разград /ЦРД/	728	музикално, танцово, изобразително и приложно изкуство, езиково бучение, клубни форми, занимания през ваканциите, дигитално изкуство	Градски мажоретен състав, Школа по дигитално изкуство, Танцова школа „Феникс“, Детска танцова школа „Хорце“, Детска танцова школа „Капчици“ Младежки духов оркестър, Школа по поп пеене, Школа по изобразително изкуство и Школа по приложно изкуство, Солфеж, Естрадно пеене, Китара, Пиано, Школа „Стъпка по стъпка“	60	7
Ученическо общежитие	265	Обща подкрепа за личностно развитие	групи	11	
ОБЩО:	2 069			151	52

Таблица 16: Брой деца и ученици и численост на персонала в общинските ЦПЛР през 2019/2020 и 2020/2021 учебна година

ЦПЛР	2019/2020 г.				2020/2021 г.			
	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
ЦПЛР - ЦРД	684	11	8	3	728	12	9	3

ЦПЛР - УСШ „Р. Бухтев“	501	12	8	4	525	13	8	5
ЦПЛР - ЦУТНТ	598	16	8	8	551	16	8	8
Общо:	1 783	39	24	15	1 804	41	25	16

Данните от таблиците показват тенденция към увеличаване броя на децата и учениците с 21 през 2020/2021 г. учебна година в сравнение с 2019/2020 година и съответно увеличение на персонала в центровете за подкрепа за личностно развитие на Община Разград.

Разкриването на извънкласни форми за занимания по интереси в ЦПЛР създават условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора.

ЦПЛР в гр. Разград функционират въз основа на правилник, приет с решение на Общински съвет - Разград и утвърден от кмета на община Разград. Регистриран е с предмет на дейност: развитие на интересите, способностите, компетентностите и изява на учениците в областта на науките и технологиите, изкуствата, спорта. Чрез дейностите по този правилник ЦПЛР осъществяват общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от предучилищна възраст до XII-ти клас в община Разград, като организира и провежда дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата им през свободното време. Дейностите в трите центъра за подкрепа на личностното развитие не дублират обучението в училище, а отговарят на интересите и потребностите на учащите. Обучението се води от преподаватели – професионалисти, умеещи и обичащи да работят с деца.

Основен елемент е идентифицирането на потребностите на децата и учениците при формиране на постоянно действащи и временно действащи групи през учебната година, както и временно действащи групи през ваканциите.

През 2019 година в ЦПЛР - ЦРД работиха 14 извънучилищни педагогически форми с 56 постоянни и 9 временни групи през ваканциите. ЦПЛР - ЦРД продължи да осъществява държавната и общинска политика с деца и ученици чрез организиране на дейности през свободното им време като:

1. Предлага съдържателни и гъвкави форми на обучение.
2. Осигурява подкрепа за ранно отриване на заложите и способностите на всяко дете и ученик и насърчава развитието и реализацията му.
3. Изгражда у децата устойчивост и неподатливост на вредни влияния и рискови фактори.

17 са участията в изяви на регионално, национално и международно ниво и 5 са изяви, реализирани от ЦПЛР - ЦРД. Общо 688 ученици с изявени дарби са получили подкрепа от Центъра за работа с деца. Това са деца, които са се явявали на международни, национални, областни или общински конкурси и състезания. От тях 116 са получили призови места /първо, второ, трето място, както и гран-при и поощрителни награди/. 27 деца получиха стипендии от община Разград по приетите Мерки за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изявен дарби. През м.юни-м.юли на 2019 и 2020 год. ЦПЛР - ЦРД организира Лятна занималня за деца от 7 год. до 11 год., където се работеше по екологични, граждански и културни теми. Тя бе посетена от общо от над 120 деца.

През 2020 г. в ЦПЛР - ЦРД са обхванати 728 деца и ученици в 60 постоянни групи и 7 временни групи. Брой участия в изяви на регионално, национално и международно ниво и изяви, реализирани от ЦПЛР - ЦРД за 2020 година – 2 участия. През 2020 година поради отменени конкурси и състезания, заради COVID 19, значително по-малко деца и ученици успяха да се изяват. Въпреки това 34 получиха призови места от онлайн конкурси, а 5 ученика получиха грамоти и стипендии от Община Разград по Мерките за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изявени дарби на община Разград.

През периода 2019 - 2020 г. ЦПЛР - Център за работа с деца, гр. Разград продължи да работи по основната си стратегическа цел – предоставяне на компетентна и качествена обща и допълнителна подкрепа и разширяване обхвата на ползвателите на тази подкрепа. Звеното затвърди позициите си като основен притегателен център за личностно развитие на децата и учениците от община Разград, като запази и увеличи броя на децата, посещаващи педагогическите форми, подобри качеството на образованието на децата и учениците в свободното им време чрез организационна и съдържателна гъвкавост на предлаганите занимания.

Изградени са предпоставки за удовлетворяване на специфичните потребности на децата през свободното им време като: активна дейност, творчество, общуване, игри, положителни емоции,

успех, самоизява и самоутвърждаване. Обхванати са деца от детските градини, основните и средни училища в гр. Разград.

Специално внимание се обвърна на работата с деца със специфични образователни потребности и деца в неравностойно социално положение, като за целта се търси подкрепата на неправителствени организации, родители, местната власт. При осъществяването на учебно - възпитателния процес продължи да се стимулира творческия подход, екипната работа, прилагането на интерактивни методи и съвременни информационни технологии. Плановите за обучение по различните направления бяха отворени, мобилни и вариативни и съобразени с аудиторията, за която бяха предназначени, а организационните форми на работа отговаряха на спецификата на конкретната дейност и предпочитанията на участниците.

Разшири се обхвата на децата, посещаващи Лятната занималня на ЦПЛР - ЦРД. През периода бяха осигурени необходимите финансови, материални и личностни ресурси за ефективна организация и осъществяване на цялостният процес на обучение и възпитание в ЦПЛР - ЦРД.

През годините ЦПЛР - ЦРД се утвърди като търсен и „желан партньор“, който работи добре както с общински училища и детски градини, така и с държавни и общински институции.

Продължи съвместната работа със СНЦ „Настоятелство към ЦРД“. Привличането на родителите в реализирането на дейността на ЦПЛР - ЦРД даде своите резултати чрез даренията и прякото участие в подготовката на събития в педагогическите форми.

В ЦПЛР – ЦУТНТ през учебната 2019 година функционират 43 постоянно действащи групи с включени 616 деца и ученици в тях и 17 временно действащи групи с включени 170 деца и ученици в тях. В ЦПЛР – ЦУТНТ се реализират образователно-възпитателни инициативи, чрез които се създават условия за изиявяване на учениците и се разширява обхватът на дейностите с ученици от община Разград.

Броят на участията през 2019 г. в изяви на регионално, национално и международно ниво и изяви, реализирани от ЦПЛР - ЦУТНТ е 16, като 8 от тях са организирани от центъра.

В ЦПЛР - ЦУТНТ през 2020 г. са формирани 38 постоянни групи с обхват 551 деца и ученици и 35 временни групи с обхват 450 деца и ученици.

Повишени са успехите на децата и учениците в сферата на науката и техниката чрез:

- Затвърждаване и разширяване на знанията, практическа насоченост на заниманията, самостоятелност, диференциран подход при работа, обогатяване на езиковата култура;
- Усъвършенстване на езиковия изказ, знанията за специфичните особености на различните жанрове, разширяване на уменията за създаване на лично творчество, подобряване на дикцията, развитие на способностите и уменията, свързани с художественото слово (рецитали и литературни четения) и превъплъщаването в различни роли в театрални спектакли; умения за създаване на журналистически текстове; изява на различни концерти, спектакли и фестивали;
- Запазване и развитие на интереса към природните науки. Свободно използване на учебното съдържание и научно-популярна литература при подготовката за изпити и разработване на теми. Изработване на техника за решаване на тестове;
- Разчитане на елементарни чертежи; запознаване с основните принципи на движение на механизмите; решаване на творчески задачи с проблемен характер, изработване на модел по чертеж.

Надграждат се знанията и езиковата компетентност на децата в **сферата на чуждите езици**.

Ангажиране с полезни занимания през периода на лятната ваканция предлага инициативата „Еко лято“ на Община Разград и ЦУТНТ, гр. Разград, утвърдена като успешна и традиционна за нашия град. През лятото на 2019 г. са сформирани 7 временни ваканционни групи, свързани с инициативата, а техните дейности бяха реализирани в продължение на месец и половина. В групите са се включили 115 деца и ученици. През 2020 г. 5 педагогически специалисти формираха 10 временно действащи групи през лятната ваканция за участие в общинската програма за екологично възпитание „Еколято 2020“ с общ брой 120 ученици със средства от общински бюджет – 5 000 лв.

През 2020 година децата и учениците, посещаващи ЦПЛР - ЦУТНТ членуват в клубове, школи и кръжоци в различни направления/профили – природоматематически, екология и опазване на околната среда, приложно-технически и хуманитарно-обществен, което допринася за:

- ✓ Формиране на гражданска, екологична и природозащитна култура, приобщаване към националните и общочовешки ценности у младите хора.
- ✓ Формиране на гражданска позиция и ценности чрез иновационната форма форум театър (театър с изиграване проблем от действителността и участието на публиката, която решава проблема,

след което се провежда дискусия).

- ✓ Приобщаване към националните и общочовешките ценности чрез рецитали, драматизации, театрални спектакли.

- ✓ Включване в доброволчески инициативи - благотворителни базари.

- ✓ Формиране на ценности чрез лично творчество чрез създаване на литературни текстове – литературно есе, разкази, приказки, стихотворения.

- ✓ Среци с литературни творци.

- ✓ Поемане на отговорност за опазване на собственото здраве и околната среда. Разбиране на значението и важността на атмосферата, водата и почвата според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека. Прилагане на усвоените знания в различни житейски ситуации със цел опазване на заобикалящата ни среда.

- ✓ Осъзнаване за ролята на спорта и здравословното хранене за собственото здраве. Изграждане на умения за прилагане на здравословни хранителни практики, здравно-хигиенни умения и навици.

- ✓ Прилагане на усвоените знания в различни житейски ситуации със цел опазване на собственото здраве. Поемане на отговорност за собственото здраве и опазване на околната среда.

- ✓ Повишаване на двигателната активност и дееспособност. Разпознаване на растения и животни от заобикалящата ни среда. Придобиване на знания и умения при преходи в гористи и планински местности.

През 2020 г. са организирани два областни фотоконкурса – онлайн конкурс „Живата природа“, благотворителни кампании по общественоразлични каузи. Проведе се Осми национален ученически журналистически конкурс „Григор Попов“.

През 2019 г. в ЦПЛР – УСШ „Руси Бухтев“ са формирани 40 постоянни и 10 временни групи, като са обхванати 501 деца в постоянните групи, а във временните групи - 123 деца и ученици. В ЦПЛР - УСШ през 2020 г. са формирани 42 постоянни групи с обхват 525 ученици и 10 временни групи с обхват 108 ученици.

ЦПЛР – УСШ е основен организатор на провеждане на общинския кръг от Ученически игри по следните видове спорт: Баскетбол, Волейбол, Хандбал, Футбол, Лека атлетика, Бадминтон, Шахмат, Тенис на маса. През 2019 г. са организирани 10 изяви от ЦПЛР – УСШ, а неговите школници са имали 16 участия в провеждането на различни видове състезания на регионално, национални и международно ниво и 24 планирани и осъществени състезания от ЦПЛР – УСШ. Брой участия в изяви на регионално, национално и международно ниво и изяви, реализирани от ЦПЛР - УСШ за 2020 година - 9 и 24 спортни изяви, организирани и реализирани от ЦПЛР- УСШ.

Третият център за подкрепа на личностното развитие - УСШ „Р. Бухтев“ през 2019-2020 година организира дейности, свързани с развитието на интересите, способностите и потребностите на учениците в областта на отбиха и спорта. Под ръководството на квалифицирани треньори школниците спортуваха в следните спортове: баскетбол, бадминтон, лека атлетика, ориентиране, шахмат, тенис на маса, стрелба с лък, тенис на корт, волейбол и плуване. Центърът се утвърди като звено за масов спорт и като трамплин на талантливите деца за по-нататъшна реализация като състезатели в спортните клубове. Беше противодействано на всички форми на рисково поведение сред подрастващите: обездвижване, нездравословно хранене и затлъстяване, алкохол, наркотици и тютюнопушене чрез създаването на една здравословна среда за тренировки и обучение по видовете спорт.

През 2020 г., поради създамата се епидемиологична обстановка в страната, свързани с разпространението на COVID – 19, в трите центъра за подкрепа за личностно развитие са проведени само част от заплануваните дейности и състезанията на общинско ниво (общинските етапи).

3.3. Дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците.

Център за обществена подкрепа (ЦОП) – Разград предоставя на децата и учениците обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им. Екипната работа по случай на дете или ученик е нова стъпка, насочена към индивидуализиране, подкрепата и цялостната грижа за детето или ученика в периода му на обучение. Центърът предоставя услуги за превенция на отпадането им от училище, работа с деца, отпаднали или в риск от отпадане от училище и техните семейства.

Основна цел на услугата е да се окаже помощ и подкрепа на деца с проблемно/отклоняващо се

поведение, чиито проблеми са комплексни и обхващат цялото семейство. Конкретните дейности са според индивидуален план за предоставяне на услуги:

- Консултиране в ЦОП и/или в дома – социално (вкл. за социалните патологии – проституция, скитничество, зависимости и опасностите от рисково поведение), психологическо, юридическо (правни основания за въздействие противообществени прояви и престъпления), професионално, медицинско – просветно (против употреба на наркотици и алкохол, предпазване от СПИН, сексуална и контрацептивна просвета);

- Подкрепа за преодоляване на затруднения в ученето, организация на свободното време и развиване на интереси и заложби. Работи се за създаване на мотивация за учене, за общуване с връстници, развиване на нов стил на социални взаимодействия, толерантност, позитивни емоции и поведение;

- Програми за социални умения – умения за общуване, за самоконтрол и асертивно поведение, справяне с гнева, решаване на конфликти. Програмите се предлагат индивидуално или групово в зависимост от особеностите на случая;

- Услуги за родители – развиване на родителски умения, знания за девиации в поведението на подрастващите и възможни начини за справяне с емоционалните и поведенческите проблеми на детето, отговорност на родителите за формиране на ценностните ориентации на детето, решаване на семейни конфликти, необходимост и начини за общуване с детето. Могат да се предоставят индивидуално или в група.

Експерти от ЦОП проведеха редица беседи, тренинги и обучения на деца от училища и детски градини с различна тематика:

- Агресията като явление, видове и последици – тренинг за ученици от начален и горен курс на обучение;

- Трафикът на хора – причини, последствия, начини за предотвратяване;

- Превенция на зависимости;

- Безопасен интернет;

- Здравословен начин на живот;

- Кариерно развитие;

- Лидерски умения;

- Позитивното възпитание: „Как с любов и уважение да наложим на детето граници“ (обучение за родители и за педагогически персонал).

Проведени са кампании, целящи повишаване на обществената чувствителност към правата и закрилата на децата и включване на заинтересованите страни в дейности по оказване на подкрепа на децата и семействата в общността.

Национални кампании: Сдружение „ЖАНЕТА“ като член на Национална мрежа за децата и Национален алианс за социална отговорност участва активно в провеждане на дейности и кампании на местно ниво.

На 12.01.2019 година беше проведена фокус-група на тема „Ранно съжителство и спиране от училище, мултидисциплинарна работа по тези случаи“ с ученици от горните класове.

На 21.03.2019 година в рамките на дните, посветени на социалната работа, представители на услугата взеха участие в Кръгла маса на тема: „Социалните услуги в Община Разград – постижения, предизвикателства и сътрудничество между всички заинтересовани институции“.

На 23.04.2019 г. експерти от ЦОП взеха участие в представяне на ежегодния „Бележник“ Национална мрежа за децата (НМД) в гр. Търговище. Бяха дискутирани наболели проблеми и напредъкът на държавата в различни области на благосъстоянието на децата.

На 29.05.2019 г. в офиса на Сдружение „ЖАНЕТА“ се проведе пресконференция на тема: „Национална мрежа за децата пита: Кой носи отговорност за политиките за децата и семействата в България?“

Екипът на ЦОП – Разград, за да гарантира ефективното изпълнение на служебните си задължения, инициира редица контакти с институции и организации на местно и регионално ниво: Дирекция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрла на детето“, Детска педагогическа стая (ДПС), Български червен кръст (БЧК), училища и детски градини, както и други външни организации.

Взаимодействието на ЦОП с училищата в община Разград е възможност за постигане на общи цели и резултати, осигуряване на условия за интегриране на образователните възможности, формиране на набор от правила и традиции, уреждане на отношенията училище – социокултурни фактори – семейство.

ЦОП изпълнява функция, свързана с осъществяване на връзката между училището и семейството на детето, за целите на достигане на деца, които не посещават училище или имат трудности с редовното посещаване и са в риск от отпадане.

Подпомагане на спортните клубове за спортно-състезателната и учебно - тренировъчната дейност.

За 2020 година, Община Разград е подпомогнала дейността на 24 спортни клуба за участие в състезания от Държавния и Международен спортен календар на спортните федерации, за учебно-тренировъчна дейност и за оборудване със спортни екипи, уреди и пособия с финансови средства в размер на 134 300 лв.

В град Разград е изградена добра спортно-материална база, позволяваща развитието на традиционните за града спортове и спорт за всички:

1. Лекоатлетически крос „Освобождение“ за деня на Разград 28 януари - 1 770 лв. Проведен на 24 януари 2020 година по улиците на Разград - старт пл. „Възраждане“;

2. Великденски крос -1000 лв., проведен на 22 септември 2020 година по улиците на Разград и Градския парк;

3. Благотворителен турнир по футбол за деца лишени от родителски грижи- 800 лв. Проведен на 10 октомври 2020 година в залата на НПТГ „Шандор Петьофи“ ;

4. Волейболна лига за ученици - 770 лв., проведен на 24 - 25 септември 2020 година в залата на НПТГ „Шандор Петьофи“;

5. Спортен празник „Плувно лято 2020“ - 600 лв., проведен на 17 юли 2020 година в басейн „Мимоза“, Разград;

6. Спортни игри за работници и служители - 1 000 лв., проведени на 9 - 12 юли 2020 година на спортната площадка в двора на ОУ „Васил Левски“;

7. Футболен турнир за мъже на малки врати „Освобождение“ и първи баскетболен турнир „Освобождение“ - 650 лв., проведени на 11 - 12 януари и на 18 - 19 януари 2020 година в зала „Лудогорец“;

8. Предиизвикателства Световен ден на ходенето и Световен ден на предиизвикателството - 500 лв. Поради въведените епидемиологични мерки в страната спортните мероприятия не се проведоха.

Община Разград подпомага с финансови средства **спортните организации** за подготовка и участие на местни спортисти и отбори в първенствата от Държавния и Международния спортен календар на съответната Българска спортна федерация, както и за организиране и финансово обезпечаване на общински спортни прояви, състезания и спортни празници, спортни прояви за групите за здраве и за хора с намалена двигателна мобилност и в неравностойно социално положение.

Едно от предиизвикателствата пред младите хора е да опознаят националните, европейските и световни културни традиции и ценности. В това отношение голяма подкрепа им оказва Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев“ в град Разград.

РБ „Проф. Б. Пенев“ - Разград по силата на Закона за обществените библиотеки (в сила от 06.07.2009 г.) е основен образователен, информационен, културен и просветен център с местно значение, организация, която е създадена, подкрепяна и финансирана от обществото чрез местната, регионалната или националната власт. Тя осигурява достъп до знание, информация, учене през целия живот и творби на въображението чрез разнообразие на ресурси и услуги и е общодостъпна за всички членове на обществото. Тя събира, обработва, организира, съхранява и предоставя за обществено ползване печатни и други произведения и информация, включително за книжовното и литературното културно наследство. Мисия на библиотеката е насърчаване на четенето, за съживяване на интереса към книгата и литературата, за повишаване на качеството на четенето преди всичко на децата и учениците Затова в дейността си РБ превръща четенето в ценност и необходимост за развитието не само на обществото, но преди всичко за формирането на отделната личност.

Участие в „Националната програма за насърчаване на четенето“ и повишаване на четивната грамотност на учениците. В партньорство с други образователни институции организиране на ”Живи вериги на четенето”, Програми за информационна грамотност, образователно-информационни срещи, срещи с автори, с акцент на младите, творчески ателиета, участие в Националната библиотечна седмица. Така нашата библиотека става естествен посредник между семейството и училището и подпомага образованието на децата и учениците, с цел насърчаване на четенето и повишаване на грамотността, формиране на умения за търсене и ползване на информация у децата и учениците, изграждане на навици за непрекъснато самообразование. Чрез организираните посещения в

библиотеката като част от обучението по задължителната програма, както и по време на провеждането на заниманията по интереси, на базата на предложените културно-образователни инициативи, програми и проекти, се изгражда отношение към културата като цяло и се придобиват по-задълбочени познания в областта на литературното наследство и съвременната литература.

Изнесени уроци с ученици от различни класове и училища по повод отбелязване на исторически събития и бележити дати, които могат да се провеждат както в РБ, така и библиотечни специалисти да посещават училищата. Като част от традиционните инициативи са и творческите срещи с любими автори на малки и големи.

Всяка година традиционно Регионалната библиотека участва със свои инициативи в Маратона на четенето, който се провежда от 2-23 април. Проявата е посветена на Международния ден на детската книга – 2 април и Международния ден на книгата и авторското право – 23 април. През периода се организира и пътуваща детска библиотека „Вечните приказки на Ханс Кристиан Андерсен“. Организира се четене на текстове от любими произведения, от произведения на даден автор или по избрана тема. РБ взема активно участие и в Националната седмица на четенето, организирана от Министерството на образованието и науката. В нея активно се включиха деца в предучилищна възраст, ученици от началния етап на образованието, юноши и младежи от училища и детски градини от област Разград.

Библиотеката насочва вниманието си към всички възрастови групи: към децата с проблем, в неравностойно положение; със специфични нужди. Традиционно в Детски отдел гостуват деца от дневен център „Емилиан“ със СОП, които провеждат изнесени уроци по различни предмети, участват в творческите работилници по повод различни празници, изнасят своя музикално-артистична програма за Деня на будителите, Трети март, Денят на Разград и др. Издават им се безплатни читателски карти.

Всяка година по инициативата на РБ „Проф. Боян Пенев“ за периода от юли-август много деца на възраст от 2 до 14 години посещават Лятната читалня под небето „Чети под слънцето, твори в библиотеката“, както и в съпътстващите занимания „Приказно лято“ в Детския отдел. Интересът към проекта нараства, с всяка изминала година, което го прави устойчив във времето.

Голям интерес предизвиква информационното занимание „Забавно програмиране с роботчетата Финч и пчелата – робот, кодиране с Морзовата азбука и демонстрации на 3D печат. Библиотеката разполага с шест роботчета Финч, които са дарение от Посолството на САЩ в България и фондация „Глобални библиотеки - България“. Основното предназначение на роботчетата е да подпомагат овладяването на различни езици за програмиране при обучението по компютърно моделиране и информатика, чрез което децата развиват своето логическо и стратегическо мислене, въображение и компютърни умения.

Библиотеката разполага и със специално обособен кът - Тийн зона, с обособена за тийнейджърите литература, компютър, където младите хора могат да се срещат, разговарят, провеждат уроци и учебни занимания.

Читалищата в община Разград са се утвърдили през годините като традиционни духовни, културни и образователни средища с изключителна роля за съхраняване културните традиции на региона. Тяхната уникалност се изразява в широката им социална основа и общодостъпност, в устойчивостта им и значението им за развитието на местните общности.

Една от основните задачи, които си поставят читалищата от община Разград е привличане на децата и младежите към читалищните дейности, предоставяне достъп до образователни и културни дейности и възможност за развитие и изява на творческите заложби и талант на подрастващите.

На територията на община Разград функционират 25 читалища, като основните направления, в които работят, са обусловени от Закона за народните читалища и от потребностите на местната общност.

В съвременните условия все по – значима става ролята на регистрираните 22 читалищни библиотеки, чрез които е осигурено добро библиотечно – информационно обслужване на децата и учениците от община Разград. В малките населени места на общината читалищата са единствените информационни центрове, които предлагат свободен достъп до библиотечни ресурси и традиционно книгозаемане. Това налага да се извършва периодично обновяване на библиотечния фонд чрез нова литература съобразно читателското търсене и потребности.

През 2019 г. 13 читалищни библиотеки са с обновен фонд по програма „Българските

библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ на Министерство на културата, като преобладаваща част от новата литература е в помощ на учащите се.

Читалищните ръководства работят в партньорство с учебните заведения, обновяването на библиотечните фондове е съобразено до голяма степен с потребностите на децата и младежите и търсената от тях литература. Абонаментът за периодични издания включва предимно заглавия в помощ на учащите.

В съвременните условия библиотечните специалисти умело съчетават традиционното библиотечно обслужване и съвременните библиотечно – информационни услуги. В 7 читалища се развиват дейности по програма „Глобални библиотеки България“ чрез разкритите по програмата информационни центрове. Предоставят се съвременни информационни услуги, достъп до компютри и Интернет, информационно – справочна дейност. В периода 2018 – 2020 г., със средства от бюджета на община Разград и в изпълнение на Годишната програма за развитие на читалищната дейност, бе подпомогнато модернизирването на читалищата. Голяма част от тях обновиха и допълниха компютърната техника, с която разполагат, което им даде възможност да предоставят нови, отговарящи на съвременните изисквания информационни услуги.

В читалищните библиотеки през 2019 г. са организирани различни инициативи с участието на децата и учениците - литературни четения, Маратон на четенето, инициативи, посветени на Седмица на детската книга, участия в национални кампании, инициатива „Библиотекар за един ден“, изложби, тематични литературни кътове, конкурси и др. Подготвени са информационни табла, витрини и др.

Библиотечните инициативи спомагат за насърчаване и стимулиране у подрастващите на интерес към библиотеката, книгите и четенето, повишават нивото на информираност, подпомагат учебния процес, съдействат за повишаване на грамотността и формиране на култура на четене у подрастващите.

Към почти всички читалищни библиотеки са сформирани читателски клубове, които съдействат за подобряване на четивната техника и изразните умения, концентрацията, развиване на уменията за работа в екип, творческия талант и въображението.

Към читалищата в община Разград са сформирани кръжоци, клубове и школи за приложно изкуство, живопис, клубове по литературни и спортни занимания, за компютърно обучение и др. 9 на брой са постоянните клубно – кръжочни читалищни форми, в които са обхванати 73 участника. На изключителен интерес се радват кръжоците, предлагащи занимания с ИКТ, ателиетата по приложни изкуства, в които се изработват предмети от бита, традиционни накити и др.

През летния период библиотеките се превръщат в привлекателно място за игра, четене, споделяне, изява и пълноценно прекарване на свободното време на подрастващите. Читалищните настоятелства се стараят да провокират инициативността и развитието на творческите умения на децата и учениците, като им предлагат разнообразни форми за осмисляне на свободното време и занимания, чрез които да усъвършенстват таланта и заложите си. Подготвят се специални програми за лятна работа, организират се читални, занимални, сформират се временни клубове и школи, организират се арт работилници.

Важно място в читалищната дейност заема любителското творчество. 10 читалища осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и младежите от община Разград и развиват уменията им в областта на музиката, танца, театъра и др. 7 на брой са вокалните формации с общо 70 участника. Общо 289 деца и младежи формират облика на 8 танцови формации (български народни танци, балет, модерни и характерни танци). 2 музикални школи, 2 театрални формации и 1 група за обичаи обединяват творческия импулс на 130 деца и ученици.

Читалищните ръководства са осигурили възможност за участие и подкрепа на деца с изяви дарби в 36 културни събития с регионален характер, 29 престижни национални и 8 международни конкурси и фестивали в страната. 118 на брой са събитията и инициативите на Община Разград и на други институции и организации, в които са участвали детски и младежки читалищни формации. 2 художествени колектива и 1 индивидуален изпълнител са подкрепени за участие в международни културни събития зад граница.

Детска танцова студия „Капанче“ към НЧ „Напредък 1901“ гр. Разград изнесе концерт в Дома за стари хора и взе участия в традиционния благотворителен концерт, организиран от Федерация на жените, Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествени занаяти, Традиционен Капански събор и др. През 2019 г. ДТС „Капанче“ достойно представи Разград и на Международен детски фестивал в град Търгумуреш, Република Румъния,

През 2019 г. малките балерини спечелиха и сърцата на публиката на Международния танцов фестивал „Броеница“ в гр. Улцин, Черна гора. Ръководството на НЧ „Развитие 1869“ подкрепи Александра Златева от МШ „Илия Бърнев“ за участие в Международния фестивал „Златен микрофон“ в Казахстан, където талантливата изпълнителка спечели първа награда, възпитаници на МШ „Илия Бърнев“ взеха участие в Национален конкурс за млади пианисти „Димитър Ненов“ и пр.

През 2020 година, в условията на пандемия и извънредна обстановка, читалищата не преустановиха своята дейност, а потърсиха нови форми и начини да отговорят на потребностите на младото поколение. Достъпът до читалищните библиотеки и масовите форми на работа бяха преустановени за известно време, което принуди ръководствата на читалищата да търсят алтернативни форми на работа.

В условията на социална изолация, местната общност, особено в малките населени места, се обърна към читалищните библиотеки и техните ресурси. Това мотивира ръководствата на читалищата да търсят възможности за попълване на библиотечните фондове с литература, отговаряща на читателското търсене. В новите условия те успяха бързо да се адаптират и да реализират много от дейностите си с помощта на съвременните информационни и комуникационни технологии, които навлязоха масово в работата им през последните години. Част от библиотекарите потърсиха нови, алтернативни и атрактивни форми за работа, което доведе до създаването на интересни онлайн инициативи – детски литературни конкурси, библиотечни рубрики за известни поети и писатели или значими годишнини, участия в национални кампании, онлайн Маратон на четенето и др. 13 читалища обновиха библиотечните си фондове със средства по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове на четене и информираност“ на Министерство на културата на обща стойност 15 007,58 лв. и получиха възможност да разширят обема на предлаганата литература, от която се нуждаят подрастващите.

Дори и в условията на пандемия, читалищните ръководства успяха да съхранят детските и младежки художествени формации. Художествените ръководители и самодейци бяха поставени в несвойствена среда и бяха потърпевши от наложените ограничителни мерки. Дейността се премести във виртуалното пространство. Провеждаха се предимно индивидуални занимания или при възможност – онлайн занимания.

6 певчески групи, 8 танцови формации, 1 група за обичаи и обреди и 2 музикални школи, 2 театрални формации осигуряват подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от община Разград.

Поради наложените ограничителни мерки значителна част от планираните събития не бяха реализирани. Преобладаваща част от формациите взеха участие в събития с предимно местен характер.

III. SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
○ Благоприятна образователна структура на образованието ○ Разгърната училищна мрежа, гарантираща равномерен достъп до образование. ○ Разгърната мрежа от детски градини, осигуряваща възможност за пълен обхват на деца в предучилищна възраст ○ Наличие на действащ механизъм за финансиране на делегираните от държавата дейности и местни дейности приходи по бюджета. ○ Определен стандарт за издръжка на дете и ученик за финансиране на делегираните от държавата дейности ○ Прилагане на Системи за финансово управление и контрол ○ Разработена система от мерки за осигуряване на достъпа до образование – безплатен транспорт; безплатни учебници и учебни помагала за всички ученици от I до VII клас; безплатни закуски I-IV клас ○ Обезпечаване на таксите за децата от уязвими групи	○ Недостатъчен човешки ресурс в детските градини и училищата за работа с деца със СОП – психолози, логопеди, слухово-речеви рехабилитатор, рехабилитатор за зрителни затруднения и други специалисти ○ Обучение в слети паралелки, затрудняващо обучението ○ Липса на интерес и слаба мотивация у децата от етническите малцинства да посещават училище ○ Липса на млади висококвалифицирани и мотивирани педагогически кадри, резултат от непривлекателност на образователната професия ○ Агресия и недостатъчни социални умения за общуване у децата и учениците ○ Неефективност на санкциите, предвидени в ЗПУО за родители, които не осигуряват присъствието на децата си в училище и ДГ. ○ Голям обем нормативни актове, без конкретни указания, процедури и политика по прилагането им

в ДГ със средства от европейски проекти ○ Наличие на ефективен механизъм за събиране на информация за учениците в чужбина ○ Допълнителна работа в училищата с изоставащи и надарени ученици ○ Прилагане на иновативни методи на работа в училища и ДГ ○ Наличие на добра материална база на училищата – подобрени по проект за енергийна ефективност, спортни площадки и салони, специализирани кабинети, училищно оборудване, компютърни кабинети с ИТ технологии, софтуер и достъп до интернет, успешно внедрени дигитални технологии за обучение от разстояние в електронна среда ○ Медицинско обслужване на децата - изградени здравни кабинети в учебни и детски заведения ○ Създадени са условия за удовлетворяване интересите, желанията и потребностите за личностно израстване и реализация на децата и учениците в свободното от учене време, наличие на четири ЦПЛР. ○ Създадени разнообразни условия за изява и участия в конкурси, конференции, олимпиади, спектакли, състезания, празнични програми, изложби, открити занимания за всяко дете и ученик, участващо във формите на извънкласна дейност. ○ Създадена подкрепяща среда за децата и учениците със специални образователни потребности – ресурсен център и ресурсни учители, достъпна архитектурна среда ○ Наличие на условия за квалификации и вътрешни квалификации на специалистите, работещи в детските и учебни заведения, провеждане на открити практики, съвместни инициативи и партньорство между учебни и детски заведения ○ Въведена целодневна организация и едноменен режим на обучение за ученици ○ Наличие на шест професионални гимназии и условия за професионално насочване на подрастващите ○ Мотивиране на директори, учители и ученици – награди за 24 май, награда „Директор на годината”, „Учител на годината” и „Отличник на випуск” ○ Стимулиране и насърчаване на деца с изяви дарби от община Разград чрез приети от Общински съвет Разград мерки ○ Ритуализация на символите в училищата и детските градини	
ВЪЗМОЖНОСТИ ○ Обучение на педагози, педагогически съветници за работа по проблемите на ученическата агресия и формиране на социални умения у подрастващите ○ Осигуряване на подходяща среда и условия за привличане на млади специалисти с висше образование и стимулиране на професионалната мотивация. ○ Повишаване на привлекателността и на качеството на учебния процес и на училищната среда, както и създаване на подходяща среда за подкрепа на личностното развитие на учениците. ○ Квалификация на учителите за работа с деца и ученици в риск от отпадане. ○ Подобряване качеството на професионалното образование и осигуряване на условия за по-ефективни връзки с бизнеса. ○ Включване на родителите в инициативите на училища и детски градини и подобряване на съвместни дейности с тях	ЗАПЛАХИ ○ Нередовна посещаемост на учебни занятия - заплахата от отпадане на учениците от училище ○ Миграция на семействата и обезлюдяване на региона ○ Демографски срив, намаляване броя на децата и учениците през годините ○ Опасност от закриване на учебни и детски заведения ○ Езикова бариера при деца от етносите, затрудняваща учебния процес ○ Засилване на диспропорциите в качеството на образованието между отделните училища (град-село) ○ Дефицит на педагогически специалисти по учебни предмети/направления, поради намален интерес към учителската професия и застаряващ педагогически състав

IV. Обобщение и изводи от анализа:

1. След влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование и извършената оптимизация на училищната мрежа, системата за предучилищно и училищно образование в община Разград обхваща следните законодателно установени институции: 20 общински детски градини, 21 основни и средни училища, 4 общински центъра за подкрепа за личностно развитие и един Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

2. В Община Разград има изградена и добре функционираща система за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигурява в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

3. В Община Разград съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата за предучилищно и училищно образование, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

4. Съществуващите центрове за подкрепа за личностно развитие трябва да отговорят на новите предизвикателства и да предложат нова визия за развитие пред традиционните образователни модели и традиционните форми на общуване. Ясно и категорично фокуса трябва да падне върху развитието на личността на детето и ученика, с неговата автономност и свобода на избор, право на личен стремеж към преуспяване и благоденствие, принадлежност, участие и отговорност към множество общности и групи едновременно.

5. Община Разград прилага цялостни политики за обезпечаване на дейностите за подкрепа на личностно развитие чрез общински образователни и младежки програми, програми за спорт, превенции, здраве и социални дейности.

6. Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях.

7. Съществува необходимост от прилагане на активна политика за реализиране на проекти, финансирани със средства по оперативни програми на Структурните фондове, както и чрез други фондове и програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност.

8. Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Разград, е динамичен процес, който подлежи на оптимизиране в съответствие с разпоредбите на ЗПУО, с променящите се потребности на образователната система и налага координираност между всички участници в образователния процес и органи на управление на централно и местно ниво, с цел осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на всяко дете и ученик.

V. Заключение

Осигуряването на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е приоритет в националната политика в областта на средното образование. Законът за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващо образование са нормативните основания за организиране на образователната среда и нейните елементи чрез обединяване на ресурсите на всички държавни и местни органи и институции. Изградената система за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Разград доказва ползата от единните и целенасочени действия на цялата общност. Натрупаният опит – постиженията и проблемните аспекти, определя бъдещите стратегически цели и идеи за превантивни и корекционни дейности в областта на общата и допълнителната подкрепа. Предложеният анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград е индикатор и ориентир при разработването на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград.